

MAREK BIAŁOKUR

ORCID: 0000-0002-8475-033X

Uniwersytet Opolski

TERESA MARESZ

ORCID: 0000-0003-1751-3948

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz

DOCENIONY PRZEZ SEJM

Wojciech Korfanty – Patron Roku 2023 roku i jego miejsce we współczesnej przestrzeni publicznej

Słowa kluczowe: Wojciech Korfanty, Sejm RP, Górny Śląsk, Ojciec Niepodległości Polski, pamięć – upamiętnienie

Key words: Wojciech Korfanty, Sejm of the Republic of Poland, Upper Silesia, Father of Polish Independence, memory – commemoration

ABSTRAKT

Okrągłe rocznice ważnych wydarzeń historycznych stanowią często asumpt do pogłębionej analizy ich historycznego znaczenia dla losów poszczególnych państw i narodów. Powyższa konstatacja odnosi się także do postaci historycznych. Jedną z takich postaci jest Wojciech Korfanty, który pod wieloma względami odegrał szczególną rolę w najnowszej historii Górnego Śląska i Polski. Mając to na względzie, w 2023 roku, kiedy w Polsce obchodzony jest Rok Wojciecha Korfanteo, ustanowiony w 150. rocznicę jego urodzin, autorzy artykułu postanowili przeanalizować

w pierwszej kolejności drogę, którą w Sejmie przebył wniosek o przyjęcie uchwały ustanawiającej Rok Korfantego. W drugiej części autorzy pochyłili się nad wielowymiarową obecnością Wojciecha Korfantego w przestrzeni publicznej. Pod tym pojęciem rozumiemy takie formy upamiętnienia jak pomniki, tablice okolicznościowe, patronaty szkół i instytucji, nazwy ulic, publikacje czy murale. Przeprowadzona na potrzeby artykułu analiza wykazała, że Wojciech Korfanty, jako jeden z tzw. „Ojców polskiej niepodległości”, w pełni zasłużenie został doceniony przez posłów, a z każdym rokiem Niepodległej Polski (po 1989 roku), zyskuje on także na znaczeniu, jako postać coraz bardziej widoczna w przestrzeni publicznej. I choć w artykule nie były omawiane zrealizowane inicjatywy upamiętniające jego postać w 2023 r., to bez wątpienia badacz, który podejmie się tego zadania na początku roku 2024, będzie miał bogaty i różnorodny materiał źródłowy do przanalizowania.

SUMMARY

Appreciated by the Sejm. Wojciech Korfanty – Patron of the Year 2023 and his place in contemporary public space

Round anniversaries of important historical events are often a stimulus for an in-depth analysis of their historical significance for the fate of individual countries and nations. The above statement also applies to historical figures. One such figure is Wojciech Korfanty, who in many respects played a special role in the recent history of Upper Silesia and Poland. With this in mind, in 2023, when the Year of Wojciech Korfanty is celebrated in Poland, established on the 150th anniversary of his birth, the authors of the article decided to first analyze the path that the motion for adopting a resolution establishing the Year of Korfanty traveled in the Sejm. In the second part, the authors focused on the multidimensional presence of Wojciech Korfanty in public space. By this term we understand such forms of commemoration as monuments, commemorative plaques, patronage of schools and institutions, street names, publications or murals. The analysis carried out for the purposes of the article showed that Wojciech Korfanty, as one of the so-called „Fathers of Polish Independence”, he was fully deservedly appreciated by MPs, and with each year of Independent Poland (after 1989), he also gains in importance as a figure more and more visible in the public space. And although the article did not discuss the implemented initiatives commemorating his figure in 2023, undoubtedly the researcher who will undertake this task at the beginning of 2024 will have rich and diverse source material to analyze.

Wstęp

Wojciech Korfanty, obok takich postaci jak Jerzy Nowosielski, Aleksander Fredro, Jadwiga Zamoyska, Maurycy Mochnacki, Aleksandra Piłsudska i Paweł Edmund Strzelecki, został ustanowiony przez Sejm Rzeczypospolitej patronem roku 2023. W uchwale, którą posłowie przyjęli 22 lipca 2022 r. zaznaczono, że przypadająca 20 kwietnia 2023 r. 150. rocznica urodzin Wojciecha Korfantego to okazja do upamiętnienia jednego z „ojców naszej niepodległości”, wielkiego syna śląskiej ziemi, na stałe związanego z chrześcijańską demokracją wybitnego polityka, myśliciela społecznego i publicysty¹. W uchwale przypomniano, że Wojciech Korfanty przed odzyskaniem niepodległości był posłem do Reichstagu, w którym, reprezentując Koło Polskie, domagał się przyłączenia do państwa polskiego wszystkich ziem zaboru pruskiego, w tym Górnego Śląska. Jak podkreślono, był on wielkim społecznikiem, członkiem Ligi Narodowej, Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Prowadził on działalność redakcyjną i wydawniczą w pismach „Górnoślązak” oraz „Polak”. Będąc członkiem Naczelnej Rady Ludowej kierował zwycięskim Powstaniem Wielkopolskim, a na Górnym Śląsku – początkowo był komisarzem plebiscytu, a następnie dyktatorem III powstania śląskiego, które przypieczętowało włączenie do Polski najbardziej uprzemysłowionej części tego regionu. W dwudziestoleciu międzywojennym był posłem na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, politycznym adwersarzem obozu sanacji oraz wicepremierem rządu Wincentego Witosa. Co ważne, w uchwale, przypomniano że Wojciecha Korfantego spotkało wiele niesprawiedliwości, w tym przymusowa emigracja i pobyt w więzieniu. Tekst uchwały Sejmu kończył apel nawołujący do pamiętania o Korfantym jako o Ślązaku, Polaku i Europejczyku, a także by Jego osoba stanowiła wzór dla współczesnych i przyszłych pokoleń. Tak skonstruowana uchwała jednoznacznie świadczy o tym, że Wojciech Korfanty był postacią zasłużoną w dziejach narodu i państwa polskiego. Chociaż wiedza i pamięć o Nim na Górnym Śląsku jest powszechna, to jednak należy przypomnieć, że zarówno w Drugiej

¹ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 lipca 2022 r. w sprawie ustanowienia roku 2023 Rokiem Wojciecha Korfantego, M.P. 2 sierpnia 2022 r. poz. 734, Internetowy System Aktów Prawnych (ISAP), <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20220000734/O/M20220734.pdf> (dostęp: 28.06.2023).

Rzeczypospolitej, jak i w Polsce Ludowej z przyczyn politycznych był z tym problem. Tym bardziej więc, uchwałą Sejmu RP, przyjętą w 2022 roku, należy docenić.

Rocznice ważnych wydarzeń historycznych, ale także urodzin oraz śmierci znanych postaci, które w pamięci ludzi zapisały się w szczególny sposób stanowią często asumpt do pogłębionej analizy ich historycznego znaczenia dla losów poszczególnych państw i narodów. Pierwsza połowa XX wieku to okres szczególny w najnowszej historii Polski – to wówczas odzyskała ona niepodległość, w wyniku powstań narodowych i walk zbrojnych ukształtowała się granica odrodzonego państwa, dokonały się przemiany ustrojowe II Rzeczypospolitej. Niestety te przemiany polityczno-ustrojowe przerwała hekatomba II wojny światowej. Zanim jednak do niej doszło – nastąpiły czasy działalności wyjątkowych ludzi, określanych „Ojcami Niepodległości”². Obok Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Ignacego Jana Paderewskiego, Wincentego Witosa i Ignacego Daszyńskiego wymienia się właśnie Wojciecha Korfanteo.

Doceniając inicjatywę oraz przyjęcie uchwały ustanawiającej rok 2023 – Rokiem Wojciecha Korfanteo autorzy artykułu postanowili prześledzić prowadzący do niego proces legislacyjny. Ponadto, w niniejszym artykule zostanie przybliżony aktualny stan „obecności Korfanteo w przestrzeni publicznej”, a także próba zdiagnozowania, na ile obchody jubileuszowe, związane z jego 150. urodzinami mogą przyczynić się do utrwalenia Jego wizerunku³. Ze względu na kilka poruszanych w tekście wątków, podzieliliśmy go na cztery

² Zob. m.in.: *Ojcowie Niepodległości*, Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.prezydent.pl/multimedia/wideo/ojcowie-niepodleglosci,827> (dostęp: 30.06.2023); *Różnymi ścieżkami ku Niepodległej szli. Ojcowie Polski Odrodzonej*, Biuro Programu Niepodległa, <https://niepodlegla.gov.pl/o-niepodleglej/roznymi-sciezkami-ku-niepodleglej-szli-ojcowie-polski-odrodzonej/> (dostęp: 30.06.2023).

³ Z uwagi na fakt, iż artykuł powstał w połowie 2023 roku, czyli w „środku” roku, którego W. Korfanta został patronem, więc celowo pomijamy w nim kwestię związaną z analizą inicjatyw i różnego rodzaju wydarzeń, które zostały z tej okazji zorganizowane. Z jednej strony taka analiza przyczyniłaby się do zwiększenia objętości niniejszego artykułu, a z drugiej – byłaby niekompletna (połowiczna), gdyż obejmująca tylko sześć z dwunastu miesięcy, w których w sposób szczególny celebrowany był jeden z najbardziej zasłużonych w dziejach „synów ziemi śląskiej”. Jako przykład podajmy: dopiero na początku lipca 2023 roku Wojewoda Opolski – Sławomir Kłosowski zapowiedział odsłonięcie popiersia W. Korfanteo na skwerze przy Urzędzie Wojewódzkim w Opolu. Jest to wspólna inicjatywa Urzędu Wojewódzkiego w Opolu oraz Instytutu Pamięci Narodo-

części. W pierwszej przywołujemy stosunkowo mało znane okoliczności przyjmowanych uchwał przez obie izby parlamentu RP w kwestii ustanowienia patronów poszczególnych lat, poczynając od przełomu tego stulecia. W drugiej części odwołujemy się do procesu legislacyjnego związanego z uchwaleniem przez Sejm Roku Wojciecha Korfantego. W trzeciej odnosimy się do kilku, najważniejszych przykładów obecności Korfantego w szeroko pojętej współczesnej przestrzeni publicznej. Artykuł zamykają rekomendacje autorów odnoszące się do uczczenia pozostałych „Ojców polskiej niepodległości”, którzy, chociaż zasłużyli na uhonorowanie, podobnie jak Wojciech Korfanty, to jednak dotychczas nie dostąpili zaszczytu bycia Patronem Roku w Polsce. Ponadto, autorzy niniejszego artykułu zaproponowali kilka form mających na celu wzmocnienie obecności Wojciecha Korfantego w przestrzeni publicznej.

Idea Patronatu Roku

Od ponad dwudziestu lat, do tradycyjnych elementów budujących tożsamość polskiego społeczeństwa dołączył nowy element. Stanowią go, coroczne okolicznościowe wyróżnienia, które podejmowane są na drodze uchwał Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej⁴. W powszechnej świadomości fakt, że wiele inicjatyw upamiętniających zasłużone dla polskiej historii postaci, wydarzenia i idee ma swój początek w parlamentarnych uchwałach nie jest powszechna. Dlatego też pragniemy, w tym miejscu, w kilku słowa nadmienić o historii i umocowaniu prawnym patronatów poszczególnych lat, które są corocznymi wyróżnieniami podejmowanymi okolicznościowo w drodze uchwały. Pierwsze

wej (R. Dmitrów, *Popiersie Korfantego stanie w Opolu*, „Nowa Trybuna Opolska”, nr 155 z 6.07.2023, s. 1–2).

⁴ W polskim prawodawstwie obok siebie występują dwa terminy prawne: ustawa i uchwała. Pierwszy z nich jest aktem prawnym uchwalanym przez parlament i ma charakter powszechnie obowiązujący. Drugi z kolei jest aktem woli, oficjalną decyzją jednej lub obu izb parlamentu. Uchwała jest przyjmowana w trakcie głosowania w sprawach administracyjnych, niekoniecznie o charakterze normatywnym. Uchwała stanowi środek do wypracowania wspólnego stanowiska organu kolektywnego i jest publikowana w Monitorze Polskim. Szerzej: G. Maroń, *Uchwały okolicznościowe Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w polskim porządku prawnym*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2014, nr 3, s. 34–49; G. Maroń, *Uchwały okolicznościowe Senatu w polskim porządku prawnym*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2014, nr 3, s. 253–273.

regulacje w tej kwestii pochodzą z 1992 roku. Wówczas to Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w artykule 33a Regulaminu swoich prac przyjął uchwałę w sprawie ustanowienia danego roku rokiem osoby lub wydarzenia⁵. Projekt takiej uchwały mógł być wnoszony do 31 października poprzedniego roku. Kolejnym krokiem było skierowanie projektu uchwały do pierwszego czytania w Komisji Kultury i Środków Przekazu, która na przedstawienie Sejmowi sprawozdania o projektach miała czas do 30 listopada. Praktyka pokazała, że terminy te były zbyt późne, żeby sprawnie przeprowadzić cały proces legislacyjny i przygotować przedsięwzięcia, które w ramach danego roku patronackiego miały być realizowane. Dlatego, po zmianach dokonanych w regulaminie prac Sejmu RP, projekt musi być wniesiony z dużym wyprzedzeniem – nie później niż do 30 kwietnia⁶. Marszałek Sejmu kieruje go do pierwszego czytania w Komisji, która z kolei ma czas do 31 maja na przedstawienie Sejmowi sprawozdania. Zgodnie z Regulaminem Komisja może wnioskować o przyjęcie najwyżej pięciu projektów uchwał ustanawiających patrona danego roku. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Marszałek Sejmu, po zasięgnięciu opinii Prezydium Sejmu, może wyrazić zgodę na wystąpienie z wnioskiem przez wspomnianą Komisję o przyjęcie dodatkowych, ale nie więcej niż dwóch, projektów uchwał.

Na podobnych zasadach odbywa się uchwalenie patronatu objętego przez Senat RP. Zgodnie z Regulaminem prac Senatu Rzeczypospolitej Polskiej projekt uchwały w sprawie ustanowienia roku rokiem osoby lub wydarzenia oraz projekt uchwały związany z przypadającą rocznicą Marszałek Senatu kieruje do Komisji Ustawodawczej⁷. Prace nad projektami prowadzone są także w senackiej Komisji Kultury i Środków Przekazu. Projekt uchwały może być wniesiony do 30 września roku, który poprzedza patronat. Komisja Ustawodawcza nie później aniżeli do 31 października przedstawia Senatowi stanowisko w sprawie przedłożonego jej do zaopiniowania projektu. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Marszałek Senatu, po zasięgnięciu opinii Prezydium

⁵ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Kancelaria Sejmu RP, M.P. 1992 nr 26 poz. 185, art. 33a.

⁶ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 maja 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, M.P. 24 maja 2021 poz. 483, art. 33a.

⁷ Obwieszczenie Marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 21 sierpnia 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej – Regulamin Senatu, M.P. 5 września 2018 poz. 846.

Senatu, może wydłużyć terminy składania i procedowania projektów uchwał. Podobnie, jak w przypadku regulaminu sejmowego, Senat podejmuje nie więcej niż pięć uchwał w sprawie ustanowienia danego roku rokiem osoby lub wydarzenia.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej od początku tego tysiąclecia, tj. w latach 2001–2023, patronatem – objął 70 postaci lub grup ludzi, 10 wydarzeń oraz 6 idei⁸. W bieżącym roku, tj. w 2023 roku są nimi: omawiany w tym artykule Wojciech Korfanty, a także Jerzy Nowosielski, Aleksander Fredro, Jadwiga Zamoyska, Maurycy Mochnacki, Aleksandra Piłsudska i Paweł Edmund Strzelecki. Patronatów ustanowionych przez Senat Rzeczypospolitej Polskiej jest o połowę mniej, co wynika z przyjęcia pierwszej takiej uchwały pięć lat po tym, jak po raz pierwszy uczynił to Sejm. Od 2006 roku, aż po bieżący, czyli 2023 rok, senatorowie swym patronatem objęli 30 postaci lub grup osób, 6 wydarzeń, 16 idei i jedno miasto (Kraków). W 2023 roku są to: Wisława Szymborska, Mikołaj Kopernik, Jan Matejko, Włodzimierz Przerwa-Tetmajer i Pamięć Bohaterek i Bohaterów Getta Warszawskiego. Jak widzimy, obie izby parlamentu hojnie obdarowują swym patronatem jubileusze związane z postaciami i wydarzeniami w dziejach polskich. Pomimo tego, że oba regulaminy przewidują po pięć uchwał na dany rok, to ostatnimi czasy zarówno Sejm, jak i Senat „w uzasadnionych przypadkach” czynią to częściej.

W kontekście odzyskania przez Polskę niepodległości patronatem zostały objęte uroczystości rocznicowe w związku ze 150. urodzinami Wojciecha Korfantego, będącego przedmiotem niniejszego artykułu, ale także wcześniej takie postaci jak Ignacy Jan Paderewski, Józef Piłsudski i Józef Haller. Sejm objął patronatem obchody rocznicowe związane z I.J. Paderewskim (w 2001 r.) i J. Piłsudskim (w 2017 r.), a Senat uhonorował osobę J. Hallera (w 2017 r.). Obie izby parlamentu upamiętniły również fakt odzyskanie przez Polskę niepodległości, przyjmując stosowne uchwały – ogłaszając swoje patronaty w 2018 roku. Zwracamy na te okoliczności uwagę, gdyż wskazują one, że na przestrzeni lat 2001–2023 polscy parlamentarzyści docenili zarówno osoby

⁸ Niniejszy artykuł jest kolejnym w ramach cyklu artykułów poświęconych konkretnemu patronatowi na dany rok. Za każdym razem omawiane są okoliczności i przebieg procedowania konkretnej uchwały okolicznościowej, a także jej wydzźwięk społeczny, w tym przegląd imprez lokalnych i ogólnopolskich związanych z patronem danego roku kalendarzowego.

związane z walką o niepodległość, jak i samą ideę niepodległości. I co szczególnie istotne procedowanie uchwał związanych z ustanowieniem tych patronatów nie wzbudziło większych kontrowersji, a posłowie i senatorowie głosowali niemalże zgodnie za ich przyjęciem.

Niektóre postaci o znaczących dokonaniach, *de facto* dopiero za sprawą tego wyróżnienia „przebiły się” do szerszej świadomości społecznej, jako zasłużeń dla Polski i Polaków. Piszemy o tym, gdyż nawet sławne osoby i ich dokonania nie są powszechnie znanymi w społeczeństwie polskim, a szkoda. Niektórzy wielcy Polacy są bardziej znani w regionie, z którego pochodzili lub działali. Tak jest na przykład z Wojciechem Korfantym – bohaterem powstań śląskich. Ze zrozumiałych względów częściej przypominane są jego dokonania na Górnym Śląsku. Z kolei uroczystości nawiązujące do dokonań innych postaci częściej mają miejsce tam, gdzie pozostawili oni swój ślad, jak na przykład Mikołaj Kopernik w Toruniu czy Olsztynie i Fromborku, a Józef Wybicki w Będminie. Naturalnie nie można przecenić znaczenia podjętych przez posłów i senatorów uchwał, ale też nie należy ich lekceważyć uznając, że pozostały tylko na przysłowiowym papierze. Dlatego już w tym miejscu odnotujmy, że każdy kolejny rok w znaczący sposób, do czego między innymi przyczynia się Internet, zarówno zwiększał liczbę organizowanych przedsięwzięć wpisujących w obchody danego roku, jak i je profesjonalizował. Bardzo wyraźnie było to widać w przypadku upamiętnień z lat 2018, 2019 i 2021 kiedy to patronatem parlamentarzystów zostały objęte postania wielkopolskie i śląskie⁹.

Istotne jest, że nie budząc większych kontrowersji patronat przyczynia się do budowania tożsamości w wielu wymiarach. Nietrudno sobie wyobrazić, że tego rodzaju uchwały mogłyby się stać, niemal za każdym razem, gdy nad nimi procedowano w Sejmie lub Senacie, okazją do burzliwej, a nawet gorszącej opinii publicznej dyskusji. Więcej niż przeoczeniem byłoby jednak przemilczenie sytuacji, w których partykularne polityczne interesy brały górę nad docenieniem roli postaci lub wydarzenia historycznego, które część parlamentarzystów postanowiła w ten szczególny sposób docenić.

⁹ Zob.: M. Białokur, *Powstania śląskie we współczesnej kulturze popularnej i przestrzeni publicznej*, [w:] *Powstania śląskie. Polityka – historia – pamięć*, red. M. Kopczyński, B. Kuświk, Warszawa–Opole 2021, s. 247–263.

Droga do uchwały ustanawiającej Rok Wojciecha Korfantego

Wniosek

Na wstępie artykułu przywołane zostały najważniejsze wątki z biogramu Wojciecha Korfantego, które znalazły się w tekście uchwały przyjętej przez Sejm 22 lipca 2022 r. W tej części artykułu powracamy do tego dokumentu oraz okoliczności, czyli procesu legislacyjnego, który towarzyszył jej przyjęciu. Pierwszym krokiem na gruncie parlamentarnym było złożenie w kancelarii Marszałek Sejmu Elżbiety Witek 28 kwietnia 2022 r. przez 51 posłów projektu uchwały w sprawie ustanowienia roku 2023 Rokiem Wojciecha Korfantego. Druk ten został oznaczony numerem 2229. Wnioskodawcy napisali w nim:

W dniu 20 kwietnia 2023 roku przypada 150. rocznica urodzin Wojciecha Korfantego, jednego z ojców naszej niepodległości, wielkiego syna śląskiej ziemi, na stałe związanego z chrześcijańską demokracją wybitnego polityka, myśliciela społecznego i publicysty. Przed odzyskaniem niepodległości Wojciech Korfanty był posłem do Reichstagu. Reprezentując Koło Polskie, głośno żądał przyłączenia do państwa polskiego wszystkich ziem zaboru pruskiego, w tym Górnego Śląska. Wojciech Korfanty był wielkim społecznikiem, członkiem Ligi Narodowej, Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” oraz prowadził działalność redakcyjną i wydawniczą w pismach „Górnoślązak” oraz „Polak”. Po odrodzeniu niepodległej Polski został członkiem Naczelnej Rady Ludowej kierującej zwycięskim Powstaniem Wielkopolskim. Był komisarzem plebiscytu na Górnym Śląsku, a następnie dyktatorem III Powstania Śląskiego, które przypieczętowało włączenie do Polski najbardziej uprzemysłowionej części Górnego Śląska. W czasach II Rzeczypospolitej był posłem na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, politycznym adwersarzem obozu sanacji. Został wicepremierem rządu Wincentego Witosa w drugiej połowie 1923 roku. Był patriotą, orędownikiem narodowej jedności, człowiekiem mocno przywiązany do katolickiej nauki społecznej. Wojciech Korfanty doświadczył wielu niesprawiedliwości: od przymusowej emigracji do pobytu w więzieniu. Zawsze wierzył w Polskę, dla której poświęcił całe swoje życie – zgodnie z przesłaniem: „Jedną tylko wypowiadam prośbę do ludu śląskiego, a mianowicie, by został wierny swym zasadom chrześcijańskim i swemu przywiązaniu do Polski”.

Niech pamięć o tym wspaniałym człowieku – Ślązaku, Polaku i Europejczyku – będzie zawsze żywa oraz niech stanowi on wzór dla nas i przyszłych pokoleń. W uznaniu wielkich zasług Wojciecha Korfantego i w związku z 100. rocznicą powrotu Gór-

nego Śląska do Polski Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustanawia rok 2023 Rokiem Wojciecha Korfatego¹⁰.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem uchwały upoważniony został poseł Andrzej Gawron.

Pierwsze czytanie

Dwa tygodnie później, 11 maja 2022 r. Marszałek Sejmu projekt uchwały skierowała do pierwszego czytania w Komisji Kultury i Środków Przekazu. Już następnego dnia członkowie tejże Komisji przystąpili do jego rozpatrywania¹¹. Komisja obradowała pod przewodnictwem Piotra Babinetza, posła Prawa i Sprawiedliwości [dalej: PiS]. W pracach komisji wzięli udział posłowie wszystkich opcji politycznych zasiadających w Sejmie: Piotr Adamowicz (Koalicja Obywatelska [dalej: KO]), Urszula Augustyn (KO), Małgorzata Kidawa-Błońska (KO), Joanna Lichočka (PiS), Paulina Matysiak (Lewica), Krzysztof Mieszkowski (KO), Małgorzata Prokop-Paczkowska (Lewica), Joanna Senszyn (Polska Partia Socjalistyczna), Iwona Śledzińska-Katarasińska (KO), Jacek Świat (PiS), Michał Urbaniak (Konfederacja), Bożena Żelazowska (Koalicja Polska). Na posiedzenie komisji zostali zaproszeni posłowie spoza jej składu, którzy byli upoważnieni przez wnioskodawców do ich reprezentowania w pracach nad projektami poszczególnych uchwał, w tym wspomniany już poseł Andrzej Gawron (PiS) oraz poseł Rafał Grupiński (KO). W posiedzeniu komi-

¹⁰ Poselski projekt uchwały w sprawie ustanowienia roku 2023 Rokiem Wojciecha Korfatego, druk nr 2229, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2229> (dostęp: 22.07.2023).

¹¹ Warto odnotować, że już na początku posiedzenia Komisji przewodniczący obradom poseł Piotr Babinetz zaznaczył, że do rozpatrywania w dniu 12 maja 2022 r. zostało wyłonionych pięć wniosków o ustanowienie patronatów na rok 2023 (oprócz Wojciecha Korfatego również czterech innych osób, a mianowicie: Aleksandra Fredy, Maurycego Mochnackiego, Pawła Edmunda Strzeleckiego i Aleksandry Piłsudskiej). Jednocześnie zaznaczył, że wystąpił do Marszałek Sejmu o zgodę na rozszerzenie liczby możliwych patronatów z pięciu do siedmiu. Dwie kolejne kandydatury, które już wówczas były znane dotyczyły Jerzego Nowosielskiego i Jadwigi z Działyńskich Zamojskiej. W tym miejscu zaznaczymy od razu, że wszystkie kandydatury pomyślnie przeszły przez proces legislacyjny, w efekcie czego w 2023 roku mamy łącznie siedmiu patronów roku.

sji uczestniczyli także pracownicy Kancelarii Sejmu: Joanna Góral oraz Julia Popławska z sekretariatu Komisji w Biurze Komisji Sejmowych, a także legislatorzy z Biura Legislacji Katarzyna Abramowicz, Radosław Iłowiecki, Maria Iwaszkiewicz i Aleksandra Wolna-Bek.

Już na początku obrad przewodniczący Komisji – Piotr Babinetz, zanim przeszedł do procedowania wniosku dotyczącego uchwalenia Roku Wojciecha Korfantego, zwrócił uwagę, że zbiega się ono z pracami toczonymi nad ustawieniem nowego święta państwowego upamiętniającego powstania śląskie¹². Następnie przekazał głos posłowi sprawozdawcy.

Andrzej Gawron z PiS wyraził zadowolenie z faktu przystąpienia do procedowania wniosku dotyczącego Wojciecha Korfantego, który, w jego ocenie, jest znany, ale dotychczas był niedoceniany. Rok 2023, kiedy obchodzona będzie 150. rocznica jego urodzin, będzie wspaniałą okazją, żeby o nim przypomnieć. Poseł sprawozdawca, odnosząc się do najważniejszych wątków z biografii Korfantego podkreślił, że był on chrześcijańskim demokratą i jednym z ojców naszej niepodległości. Wśród jego zasług wymienił uczestnictwo w powstaniu w Wielkopolsce oraz w trzecim powstaniu śląskim. W wystąpieniu posła Andrzeja Gawrona padły także słowa, do których niezbyt chętnie odwołują

¹² W 2022 roku Prezydent Andrzej Duda złożył wniosek o ustanowienie przez Sejm RP Narodowego Dnia Powstań Śląskich. Proces legislacyjny w tej sprawie został zakończony w Sejmie *nomen omen* 12 maja 2022 r., czyli w dniu pierwszego dnia czytania wniosku o ustanowienie Wojciecha Korfantego Patronem Roku 2023. Obchody Narodowego Dnia Powstań Śląskich po raz pierwszy odbyły się 20 czerwca 2022 r. Datę 20 czerwca zaproponowano dla upamiętnienia dnia wkroczenia wojsk polskich na Górny Śląsk w 1922 roku. Z inicjatywą ustanowienia tego święta wystąpiły polskie środowiska patriotyczne ze Śląska, w tym Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Polski Śląsk, ale także posłowie Sejmiku Województwa Śląskiego. Patrz: Sprawozdanie Komisji o przedstawionym przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projekcie ustawy o ustanowieniu Narodowego Dnia Powstań Śląskich (druki nr 2222 i 2227), Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/agent.xsp?symbol=gl-osowania&NrKadencji=9&NrPosiedzenia=54&NrGlosowania=8> (dostęp: 30.06.2023). Głosowanie w Senacie odbyło się sześć dni później, tj. 18 maja 2023 r., za przyjęciem ustawy zagłosowali wszyscy obecni senatorowie, czyli 98 osób. Ustawa o ustanowieniu Narodowego Dnia Powstań Śląskich, Senat Rzeczypospolitej Polskiej X kadencja, <https://www.senat.gov.pl/sklad/senatorowie/szczegoly-glosowania,477,10,10.html> (dostęp: 30.06.2023).

się politycy PiS, a mianowicie stwierdzenie, że był wybitnym Ślązakiem¹³ i Europejczykiem¹⁴. Ponadto przypomniał, że w czasie gdy jeszcze Polska nie osiągnęła niepodległości Korfanty był posłem do Reichstagu, gdzie jednoznacznie domagał się powrotu ziem polskich w granice odradzającej się Rzeczypospolitej. Najwięcej uwagi w swoim wystąpieniu poświęcił, wspomnianemu już powstaniu z 1921 roku. Jak podkreślił, to dzięki m.in. W. Korfantemu najbardziej uprzemysłowiona część Śląska została włączona do Polski. W przywoływanym wystąpieniu nie zabrakło gorzkich słów w odniesieniu do ceny, jaką przyszło mu zapłacić za swoją działalność – spotkała go niesprawiedliwość – w 1930 roku był aresztowany i osadzony w Twierdzy Brzeskiej¹⁵, a w obawie przed kolejnymi represjami w 1935 roku opuścił kraj i udał się na emigrację¹⁶. W podsumowaniu swojego wystąpienia poseł sprawozdawca zaznaczył, że Korfantego można określić mianem „dobrego ducha zgody narodowej”, gdyż w swojej działalności, w tym również publicystycznej, wielokrotnie podkreślał, że typowy spór partyjny nie może przysłańcać najważniejszych wartości, którymi są: niepodległość, bezpieczeństwo ojczyzny, podstawy państwowości. Poseł Andrzej Gawron, nawiązując do czasów nam współczesnych i sporów międzypartyjnych, zakończył słowami:

Myszę, że to będzie właśnie dobry sygnał dla nas, dla całej klasy politycznej, żeby z tego bogactwa myśli politycznej Korfantego czerpać¹⁷.

¹³ O śląskości jako zakamuflowanej opcji niemieckiej Jarosław Kaczyński mówił w 2011 roku. Czytaj m.in.: D. Kołakowska, *Awantura po wypowiedzi Kaczyńskiego o ślązakach*, „Rzeczpospolita” 03.04.2011, <https://www.rp.pl/polityka/art14621261-awantura-po-wypowiedzi-kaczynskiego-o-slazakach> (dostęp: 22.07.2022); J. Krzyk, *Rząd PiS traktuje Ślązaków jak gorszy sort. Powinien przeczytać „Syzyfowe prace”*, „Gazeta Wyborcza” (e-wydanie) 08.03.2021, <https://katowice.wyborcza.pl/katowice/7,35063,26861317,rzad-pis-traktuje-slazakow-jak-gorszy-sort-powinien-przeczytac.html> (dostęp: 22.07.2023) i in.

¹⁴ Odsyłamy do wypowiedzi polityków PiS oraz eurodeputowanych z tej partii na temat Unii Europejskiej i miejsca Polski w jej strukturach.

¹⁵ Szerzej: J. Lipińska-Sajdak, *Korfanty w anegdocie*, Katowice 2009, s. 18.

¹⁶ W. Korfanty najpierw udał się do Pragi czeskiej, po aneksji Czechosłowacji w 1938 roku do Francji, a po powrocie w kwietniu 1939 do Polski został aresztowany i osadzony na Pawiaku. Szerzej: J.F. Lewandowski, *Wojciech Korfanty*, Warszawa 2013, s. 192, 202–206.

¹⁷ Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Kultury i Środków Przekazu IX Kadencji Sejmu RP (nr 100) 12 maja 2022 r., Kancelaria Sejmu. Biuro Komisji Sejmo-

Po tym wystąpieniu Piotr Babinetz (przewodniczący pracom Komisji) otworzył debatę ogólną na temat przedstawionego projektu. Ku zaskoczeniu wszystkich zebranych na posiedzeniu komisji, ale i naszymu – autorów niniejszego artykułu, żaden z parlamentarzystów uczestniczących w obradach Komisji Kultury i Środków Przekazu nie zgłosił żadnych uwag. Przewodniczący Komisji, zinterpretował tę sytuację na korzyść swojego klubowego kolegi, gratulując mu przedstawienia sprawy w sposób niebudzący wątpliwości, a tym bardziej kontrowersji. Taką sytuacją zaskoczony był sam poseł Gawron, który w związku z powyższym poprosił raz jeszcze o głos. Dziękując posłom za akceptację i przyjęcie projektu wniosku poinformował zebranych, że w Warszawie pomnik Wojciecha Korfanteo postawiono dopiero w 2019 roku¹⁸.

Chociaż obrady sejmowej komisji tego dnia dotyczyły jeszcze kilku innych wątków, czyli kolejnych patronatów na rok 2023, to po ich zakończeniu jeszcze raz powrócono do uchwały dotyczącej Wojciecha Korfanteo. Pomimo wcześniejszej akceptacji projektu bez zgłaszania uwag do niego, tym razem pojawiło się kilka propozycji dotyczących „wzbogacenia” treści uchwały. Głównym autorem tych propozycji był poseł Konfederacji Michał Urbaniak. Dotyczyły one między innymi uzupełnienia treści uchwały na temat dokonań Wojciecha Korfanteo przed I wojną światową. Zaproponowano dodanie fragmentu:

Był także wielkim społecznikiem, członkiem Ligi Narodowej, Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, a także prowadził działalność redakcyjną i wydawniczą w pismach „Górnoślązak” oraz „Polak”, za co został więźniem politycznym¹⁹.

Te propozycje otworzyły dyskusję, w której posłowie przez kilkanaście minut doprecyzowywali treść uchwały. Padające w jej trakcie propozycje były merytoryczne i w żadnym momencie dyskusji, jak wynika ze stenogramu, emocje czy też potencjalne polityczne korzyści, nie wzięły górę nad istotą sprawy. Ponadto, legislator Katarzyna Abramowicz zgłosiła drobne poprawki stylistyczno-językowe. W następstwie tych prac *stricte* kosmetycznych zgodnie uznano, że nie ma potrzeby przeprowadzania głosowania nad projektem uchwały, gdyż

wych, s. 9, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/175AE89C2BF351D0C125884B-00433C72/%24File/0259309.pdf> (dostęp: 30.06.2023).

¹⁸ Ibidem, s. 10.

¹⁹ Ibidem, s. 24.

można to uczynić przez aklamację. Posłem sprawozdawcą na forum Sejmu został Jacek Świat²⁰.

Drugie czytanie

Kolejnym etapem prac nad przyjęciem uchwały było drugie czytanie projektu uchwały na 59. posiedzeniu Sejmu, które odbyło się 20 lipca 2022 r. W tym dniu był to 7. punkt porządku obrad, które prowadziła wicemarszałek Małgorzata Kidawa-Błońska (KO). Sprawozdanie z prac Komisji Kultury i Środków Przekazu przedstawił poseł Jacek Świat i odczytał tekst przyjętej przez jej członków uchwały w brzmieniu przytoczonym przez nas na początku niniejszego artykułu.

Do debaty nad uchwałą zgłosiło się piętnastu posłów. Jako pierwszy, w imieniu Klubu Parlamentarnego Prawo i Sprawiedliwość głos zabrał poseł Andrzej Gawron, który zaznaczył, że jego klub w całości będzie głosował za uchwałą. W swoim wystąpieniu szczególnie dużo uwagi poświęcił znaczeniu gospodarczemu tej części Górnego Śląska, która została przyłączona do Polski i stała się „kołem zamachowym przemysłu”. Poseł Gawron mówił o tym w kontekście podkreślenia zasług Wojciecha Korfatego w batalii o te ziemie. Andrzej Gawron podziękował także posłowi Bartłomiejowi Wróblewskiemu, którego określił mianem pomysłodawcy projektu uchwały²¹. Jako drugi głos w dyskusji zabrał poseł Wojciech Król (KO), który przypomniał najważniejsze wydarzenia z życia Korfatego. Podkreślił także, że na Śląsku nie ma miasta, które nie uhonorowałyby tego wielkiego Ślązaka i Polaka poprzez nazwanie jego imieniem ulicy czy alei. Swoje wystąpienie zakończył parafrazą tytułów

²⁰ Ibidem, s. 31.

²¹ Sprawozdanie Stenograficzne z 59. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20 lipca 2022 r. (pierwszy dzień obrad). Punkt 7. porządku dziennego: Sprawozdanie Komisji Kultury i Środków Przekazu o poselskim projekcie uchwały w sprawie ustanowienia roku 2023 Rokiem Wojciecha Korfatego, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, s. 88, https://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter9.nsf/0/9EEAE31EF0B3E371C-125888600051F93/%24File/59_a_ksiazka_bis.pdf#%5B%7B%22num%22%3A272%2C%22gen%22%3A0%7D%2C%7B%22name%22%3A%22FitR%22%7D%2C-459%2C-9%2C1055%2C845%5D (dostęp: 30.06.2023).

filmów w reżyserii Andrzeja Wajdy²², że na Śląsku Wojciech Korfanty jest postacią „wyjątkowej miary, to człowiek z marmuru, człowiek z żelaza, człowiek z nadziei”²³. Dlatego Klub KO będzie głosował za przyjęciem uchwały Sejmu o ustanowieniu roku 2023 Rokiem Wojciecha Korfantego.

Na tle wystąpień przedstawiciele dwóch największych klubów poselskich w Sejmie zgoła odmienną wymowę miała wypowiedź Macieja Kopca (Sojusz Lewicy Demokratycznej), posła Koalicyjnego Klubu Parlamentarnego Lewicy. Upomniął się, jak to określił, „o tożsamość, historię i dziedzictwo kulturowe” Ślązaków. Maciej Kopiec przyznał, że Wojciech Korfanty był postacią kontrowersyjną, niejednoznacznie postrzeganą przez polityków i historyków. Nawiązał do jego poglądów na temat opowiedzenia się w plebiscycie po jednej czy drugiej stronie, a przecież, jak zauważył Kopiec, Korfantemu chodziło o śląskość ziem podlegających referendum w 1920 roku²⁴. Poseł Kopiec odniósł się także do czasów współczesnych, gdy po stu latach nadal „prawie 1 mln obywateli Polski deklaruje narodowość śląską”, a w odpowiedzi słyszy „przecież was nie ma, nie ma mniejszości etnicznej, nie ma języka śląskiego, nie ma Ślązaków, nie ma Ślązaczek”²⁵. Na koniec swojej wypowiedzi poseł Kopiec zaapelował:

Europejski kraj w XXI w. nie może ignorować potrzeb, tożsamości, historii i dziedzictwa kulturowego własnych mieszkańców. Nie może nas dyskryminować. Jako Ślązak, ale także jako człowiek Lewicy z tego miejsca wyrażam solidarność ze śląską mniejszością etniczną, dla której Wojciech Korfanty nigdy nie był postacią jednoznaczną²⁶.

Jako czwarty, co wynikało z sejmowej arytmetyki, głos zabrał Jarosław Rzepa (PSL), poseł reprezentujący Koalicję Polską. Poszerzył on dotychczas

²² *Człowiek z marmuru*, reż. Andrzej Wajda, 1976, CDA Premium, https://www.cda.pl/video/799273493;_Człowiek_z_żelaza, reż. Andrzej Wajda, 1981, CDA Premium, https://www.cda.pl/video/781992897;_Wałęsa._Człowiek_z_nadziei, reż. Andrzej Wajda, 2013, Dailymotion – serwis internetowy umożliwiający prezentację filmów, <https://www.dailymotion.com/video/x8l7snr> (dostęp: 9.07.2023).

²³ Sprawozdanie Stenograficzne z 59. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20 lipca 2022 r., *op. cit.*, s. 88.

²⁴ *Ibidem*, s. 89–90.

²⁵ *Ibidem*, s. 89.

²⁶ *Ibidem*.

wypowiedziane informacje biograficzne dotyczące Wojciecha Korfantego. W głównej mierze odnosiły się one do jego okresu młodzieńczego, kiedy to uczęszczał do Gimnazjum Królewskiego w Katowicach. Poseł Kopiec zacytował jedną z wypowiedzi Korfantego mówiącą o przyczynach sięgnięcia do literatury polskiej tak zohydżanej przez jego hakatystycznych profesorów w gimnazjum. Ich działania przyniosły odwrotny skutek – wzbudzili oni w nim ciekawość na temat łzonego i poniżanego narodu, którego językiem w jego rodzinie nie mówiono²⁷. W dalszej części swojego wystąpienia znacznie więcej uwagi poświęcił działalności Korfantego w Drugiej Rzeczypospolitej, aniżeli było to w wystąpieniach posłów reprezentujących PiS i KO. Wyraźnie widoczny był kontekst historyczny nadany temu wystąpieniu przez tzw. „ludową” część Klubu Koalicji Polskiej, która od wielu lat zwraca uwagę na negatywne przejawy polityki obozu sanacji w II RP. Ta zbieżność losów Wojciecha Korfantego i Wincentego Witosa²⁸, prześladowanych przez obóz sanacyjny nie była przypadkowa w wystąpieniu posła PSL.

Kolejne wystąpienie było udziałem przedstawiciela Polski 2050. Występujący w jej imieniu poseł Michał Gramatyka najpierw nawiązał do wątku przybliżonego przez swojego przedmówcę w kontekście prześladowań Wojciecha Korfantego przez rząd sanacji, a w drugiej części swej wypowiedzi nawiązał do wątku „ślaskości” poruszonego przez reprezentanta Lewicy. Michał Gramatyka wyraził swoje ubolewanie, że w projekcie uchwały nie znalazły się zapisy odnoszące się do krzywd, których Korfanty doznał ze strony sanacyjnych rządów Rzeczypospolitej Polskiej²⁹. W jego wystąpieniu dominowała krytyka ówczesnego państwa polskiego. Poseł Gramatyka przypomniał parlamentaryzmem III RP, że:

²⁷ Ibidem, s. 89.

²⁸ Wincenty Witos – lider Polskiego Stronnictwa Ludowego „Piast” w dwudziestoleciu międzywojennym. Patrz: W. Witos, *Moje wspomnienia*, Warszawa 1981, s. 322–333.

²⁹ Przypomnijmy, w projekcie uchwały był zapis: „W czasach II Rzeczypospolitej był posłem na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, politycznym adwersarzem obozu sanacji. Został wicepremierem rządu Wincentego Witosa w drugiej połowie 1923 roku. Był patriotą, orędownikiem narodowej jedności, człowiekiem mocno przywiązanym do katolickiej nauki społecznej. Wojciech Korfanty doświadczył wielu niesprawiedliwości: od przymusowej emigracji do pobytu w więzieniu”.

wojewoda Michał Grażyński, wasz bohater, nękał ojca niepodległości Polski wręcz systemowo, bezwzględnie wykorzystując przeciwko niemu swoją pozycję i cały aparat administracyjny ówczesnego województwa śląskiego³⁰.

W podsumowaniu swojego wystąpienia poseł Gramatyka wykazał zrozumienie dla chęci uczczenia 100-lecia powrotu części Górnego Śląska do Polski poprzez upamiętnienie Wojciecha Korfantego. Nie mniej jednak, zdaniem posła Gramatyki, Ślązacom, jak podkreślił:

Polakom Ślązacom bardziej pewnie spodobało się uznanie *ślonskiej godki* za język regionalny albo postulowany przez jeden z lokalnych portali remont 100 śląskich zażytków po to, żeby uczcić 100 lat polskiego Śląska, żeby uszanować Śląsk, Ślązaków, Polaków Ślązaków i tych Ślązaków, którzy Polakami się nie czują, bo i przecież tacy są, żeby pokazać, jak gigantyczną rolę odegrał nasz region w budowaniu nowej, wolnej, niepodległej Polski³¹.

Ponieważ dyskusja na temat Roku Wojciecha Korfantego zбочzyła na tor boczny (krytyka rządów sanacji oraz problem śląskości mieszkańców Śląska), co pokazały wystąpienia posłów Kopca, Rzepy i Gramatyki, więc kolejne dwa głosy w dyskusji należy uznać za próbę uporządkowania tej i kolejnych debat nad uchwalaniem patronatów na dany rok. W imieniu Koła Parlamentarnej Polskiej Partii Socjalistycznej w debacie wystąpiła posłanka Joanna Senyszyn, która już na wstępie swojej wypowiedzi zaznaczyła, że jego członkowie popierają poselski projekt uchwały w sprawie ustanowienia roku 2023 Rokiem Wojciech Korfantego. Jej wystąpienie w sposób zasadniczy różniło się od poprzednich, gdyż postanowiła nie mówić o Wojciechu Korfantym – uznała, że na Jego temat powiedziano już dużo i nie chce się powtarzać. Przysługujący jej czas wykorzystwała na refleksję nad dotychczasową praktyką ustanawiania przez Sejm patronatów poszczególnych lat. Wytknęła parlamentarzystom, że na 63 postaci objętych patronatem Sejmu zaledwie sześć z nich były kobietą, w tym trzy ustanowione dopiero na rok 2022. Drugi zarzut posłanki Senyszyn dotyczył braku przejrzystego doboru patronatów, jak sama to określiła: „Tak naprawdę od Sasa do Lasa”. W uzasadnieniu tego pejoratywnie kojarzącego

³⁰ Sprawozdanie Stenograficzne z 59. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20 lipca 2022 r., *op. cit.*, s. 90.

³¹ *Ibidem*, s. 90.

się powiedzenia przywołała kilka przykładów: „Patronami była rzeka Wisła, 300. rocznica koronacji obrazu Matki Bożej Częstochowskiej, rodzinna opieka zastępcza, jubileusz 1050-lecia chrztu Polski”³². Posłanka Senyszyn zaproponowała przeprowadzenie merytorycznej debaty dotyczącej koncepcji nadawania patronatów i ustalenie, „czy to mają być osoby znane na całym świecie, czy znane w Polsce, czy może przeciwnie, nieznane, a zasłużone, których nazwiska warto propagować”³³. Ponadto zaapelowała o zawarcie porozumienia z Senatem w celu nie dublowania patronów nadawanych poszczególnym latom³⁴.

Po wystąpieniu posłanki Senyszyn głos w dyskusji zabrał Krzysztof Piątkowski, który, próbując zakończyć dyskusję, zaproponował przyjęcie uchwały przez aklamację. Mimo tego apelu dyskusja w Sejmie trwała dalej. Głos zabrało jeszcze kilku posłów, w kolejności: Maciej Kopiec, Monika Rosa, Rafał Adamczyk, Mirosław Suchoń, Andrzej Grzyb, Mateusz Bochenek, Marek Rutka, Tomasz Głogowski, Małgorzata Pępek i na zakończenie poseł sprawozdawca Jacek Świat. Ich wypowiedzi wpisywały się w opinie i stanowiska prezentowane już wcześniej przez poszczególne kluby i koła poselskie. Z jednej strony podkreślano zasługi Wojciecha Korfatego, a z drugiej – wykorzystano debatę do krytyki państwa polskiego z czasów Drugiej Rzeczypospolitej. Nadal przewijał się trzeci wątek – upominanie się o przyznanie praw części mieszkańców Śląska w XXI wieku, w tym postulat uznania języka śląskiego za język regionalny³⁵.

³² Ibidem, s. 90.

³³ Ibidem.

³⁴ Przytoczyliśmy wypowiedź posłanki Joanny Senyszyn, gdyż bez wątplienia dotknęła w nim kilku istotnych kwestii. I choć nie dotyczyły one bezpośrednio Wojciecha Korfatego, to stanowiły ważny głos w debacie nad rolą parlamentu nie tylko w upamiętnianiu postaci i wydarzeń polskiej historii, ale w rozumieniu polityki historycznej państwa polskiego. Pytanie, na ile ten głos z 2022 roku zostanie wysłuchany i uwzględniony, pokażą wydarzenia z połowy roku 2023, gdy procedowane będą wnioski zawierające propozycje uchwał ustanawiających patronów roku 2024.

³⁵ Nie jest naszym zadaniem, na kartach tego artykułu ocenianie ani intencji, ani argumentacji, którą posłowie posługują się w podczas swoich sejmowych wystąpień. Nasza postawa nie jest to podyktowana jakkolwiek obawą czy też brakiem wiedzy, która na taką polemikę by pozwalała, a jedynie próbą zachowania obiektywizmu w prezentowaniu racji poszczególnym stronom. Nie mamy wątpliwości, że posłom przysługuje prawo do wygłaszania własnych ocen, w tym konkretnym przypadku na temat Wojciecha Korfatego, co w większym stopniu państwa polskiego, to jednak muszą liczyć się oni z głosami krytyki. I to nie tylko posłów mających inne poglądy, ale przede wszystkim historyków,

Przywołany niejednokrotnie poseł sprawozdawca, czyli Jacek Świat, odnosząc się do tych trzech kwestii w emocjonalnym wystąpieniu zaznaczył, że celem uchwały jest przypomnienie jak wielką postacią był Wojciech Korfanty, a nie rozprawianie się z Drugą Rzeczpospolitą. Ponadto przypomniał, że o tej ciemnej karcie w dziejach II RP i życiu Korfantego wzmiankuje się, pisząc w uchwale: „historia dla Korfantego nie była łaskawa”³⁶. Na zakończenie zwrócił uwagę, że to, jak będzie obchodzony rok Korfantego, zależy przede wszystkim od nas.

To nie jest tak, że rząd ma jakiś program, który narzuci całemu państwu. To od nas, od naszej aktywności, posłów, szczególnie tych ze Śląska, ale również samorządowców i stowarzyszeń społecznych... To my wszyscy powinniśmy dbać o to, żeby ten rok przebiegł godnie i żeby ta postać rzeczywiście znalazła się w świadomości społecznej, tak jak na to zasługuje³⁷.

I trudno się z jego apelem nie zgodzić.

Przyjęcie uchwały

Dwa dni po tej burzliwej dyskusji – 22 lipca 2022 r., w trzecim dniu 59. posiedzenia Sejmu, o którym wspomniano już na wstępie artykułu, odbyło się głosowanie. Za przyjęciem uchwały głosowało 425 posłów, 1 poseł był przeciw, a 8 wstrzymało się od głosu. Posłem głosującym przeciwko uchwale był Maciej Kopiec, przedstawiciel Koalicyjnego Klubu Parlamentarnego Lewicy. *Nota bene* z tego klubu wywodziła się też sześciuosobowa grupa posłów, którzy wstrzymali się od głosu. Byli to: Magdalena Biejat, Daria Gosek-Popiołek, Maciej Konieczny, Beata Maciejewska, Katarzyna Ueberhan i Marcelina Zawisza³⁸. Dwójka pozostałych posłów, którzy wstrzymali się od głosu w tej spr-

którzy mniej lub bardziej śmiało zwrócą im uwagę na fakt, że jeśli innym zarzucają jednostronne oceny, to sami także powinni pamiętać, że medal ma dwie strony, a nie tylko tę, którą sami chcieliby widzieć.

³⁶ Sprawozdanie Stenograficzne z 59. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20 lipca 2022 r., *op. cit.*, s. 93.

³⁷ *Ibidem*, s. 93.

³⁸ Głosowanie nr 3 z dn. 22 lipca 2022 r. w sprawie przyjęcia uchwały o ustanowieniu roku 2023 Rokiem Wojciecha Korfantego, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji,

wie, to Dobromir Sośnierz z Konfederacji oraz Andrzej Rozenek z PPS. W tym miejscu warto podkreślić, że zgodnie za przyjęciem tej uchwały głosowali wszyscy posłowie z PiS oraz z KO.

Wydaje się, że opisane w artykule wydarzenia związane z inicjatywą oraz procesem legislacyjnym ustanowienia roku 2023 – Rokiem Wojciecha Korfante go powinny skłonić do pochylenia się nad kwestią roli i miejsca rocznic wydarzeń historycznych w życiu społeczeństw, narodów i jednostek, ze szczególnym uwzględnieniem ich niedocenionej roli w utrwalaniu wiedzy historycznej oraz tego wszystkiego, co dzieje się w tym kontekście na linii dom rodzinny – szkoła oraz wszystkim tym, co nas otacza, a więc i historią w przestrzeni publicznej.

Istotne jest, że patronat, o którym piszemy w tym i w kilku innych artykułach, przyczynia się do budowania tożsamości w wielu wymiarach. Nie mniej jednak, dyskusje w ramach procedowania uchwał w komisjach, a potem i na posiedzeniach Sejmu oraz Senatu niejednokrotnie stały się okazją do burzliwej, a nawet gorszącej opinię publiczną debaty. Przemilczenie tego faktu, naszym zdaniem, byłoby niestosowne. Czasami partykularne polityczne interesy brały górę nad docenieniem roli postaci lub wydarzenia historycznego, ale pocieszające jest, że pomimo tych rozgrywek politycznych na forum polskiego parlamentu, to jednak w ostatecznym rozrachunku parlamentarzyści potrafili wznieść się ponad interesy swojej partii i wspólnie podejmowali uchwałę o docenieniu osób i wydarzeń z dziejów narodu i państwa polskiego.

Czy na przestrzeni ponad dwudziestu lat (od 2001 r.) funkcjonowania zasady ustanawiania patronów poszczególnych lat potencjał tych inicjatyw był w pełni wykorzystywany? Na tak postawione pytanie odpowiedź nie jest jednoznacznie pozytywna, co nie oznacza, że szanse, które stwarzały te patronaty, zostały zaprzepaszczone. W ocenie tego zagadnienia należy wziąć pod uwagę kilka czynników. Pierwszy wiąże się z docenieniem historii Polski oraz jej wielkich Polaków przez posłów i senatorów, o czym świadczą corocznie podejmowane uchwały obu izb parlamentu w sprawie ogłaszania przynajmniej pięciu patronatów przez każdą z nich. Druga kwestia dotyczy inicjowania takich uchwał przez lokalne lub regionalne środowiska i instytucje, w tym naukowe w celu poszukiwania dla nich wsparcia wśród parlamentarzystów.

<https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/agent.xsp?symbol=klubdecglos&IdGlosowania=58305&KodKlubu=Lewica&Decyzja=Wstrzym> (dostęp: 30.06.2023).

Ten element, jak już było podkreślane jest szczególnie istotny w kontekście budowania i utrwalania tożsamości na poziomie lokalnym i regionalnym oraz przekładania ich na poziom ogólnopolski, a nawet europejski i globalny. Trzeci czynnik to wpływ sejmowych i senackich uchwał o patronacie na działalność innych organów i instytucji państwowych. Jako przykład przywołajmy Narodowy Bank Polski, wpisujący się w rocznicowe obchody objęte patronatem, który niejednokrotnie emituje – wypuszcza do obiegu monety okolicznościowe i banknoty kolekcjonerskie³⁹. Na ten temat napisaliśmy w dalszej części artykułu, w ramach postrzegania i prezentowania Wojciecha Korfantego w przestrzeni publicznej.

Wojciech Korfanty we współczesnej przestrzeni publicznej

Na przestrzeni lat 2019–2021 wielowymiarowo upamiętnione zostało 100-lecie trzech powstań śląskich i plebiscytu. Również w 2022 roku wspominano 100. rocznicę przyłączenia części Górnego Śląska do Polski. W każdej z odsłon, zarówno politycznej, jak i militarnej batalii o Górny Śląsk swoją obecność zaznaczył Wojciech Korfanty. Uczynił to na tyle skutecznie, że po 100 latach, które upłynęły od tamtych wydarzeń, pozostaje niekwestionowanym bohaterem nie tylko kart historycznych opracowań, ale przede wszystkim masowej wyobraźni Polaków jako postać wręcz symboliczna, a przez to bardzo mocno osadzona we współczesnej przestrzeni publicznej. Mając to na uwadze, autorzy niniejszego opracowania podjęli próbę pokazania na kilku przykładach obecności Wojciecha Korfantego, jak i powstań śląskich we współczesnej przestrzeni publicznej. W naszej ocenie jest to ważny wątek, chociaż wciąż marginalizowany przez historyków. Nadal nie brakuje w naszym kraju osób, które nie dostrzegają znaczenia kształtowania i utrwalania wiedzy historycznej w społeczeństwie.

³⁹ Tytułem przykładu można wskazać wyemitowanie przez Narodowy Bank Polski w 2023 roku specjalnej monety okolicznościowej i banknotu kolekcjonerskiego poświęconych Mikołajowi Kopernikowi: Banknot polimerowy i srebrna moneta z okazji 550. rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika, Narodowy Bank Polski, data publikacji: 8.02.2023, <https://nbp.pl/banknot-polimerowy-i-srebrna-moneta-z-okazji-550-urodzin-mikolajakopernika/> (dostęp: 23.07.2023).

Dla czytelników, którzy z terminem *public history* (historia w przestrzeni publicznej) nie mieli okazji się wcześniej spotkać wyjaśnijmy, że najczęściej definiowany jest jako pamięć zbiorowa, zbiorowa pamięć o przeszłości. Jak wiele współczesnych nam procesów i zjawisk, także historia w przestrzeni publicznej ma swoje korzenie w Stanach Zjednoczonych, a jej początek, w kontekście podjęcia naukowej analizy, datowany jest na lata 70. XX wieku⁴⁰. W wypracowanych wówczas definicjach zwrócono uwagę, że jest historią dla ludzi, przez ludzi, z ludźmi i o ludziach, a jej istotę stanowi skupienie się na odbiorcach, ich potrzebach, oczekiwaniach, a nie na badanych, zachowanych czy eksponowanych obiektach⁴¹. Warto podkreślić, że pojęcie historii w przestrzeni publicznej odnosić będziemy zarówno do przekazów o przeszłości, jak i śladów przeszłości oraz jej materialnych i niematerialnych symboli. Wszystko to sprawia, że zagadnienie obecności historii w przestrzeni publicznej jest istotne współcześnie, a poszczególne wydarzenia i postaci należy analizować także w kontekście ich obecności nie tylko na kartach naukowych historycznych opracowań, ale i w przestrzeni, jak na przykład w muzeach czy wystawach.

Termin „historia w przestrzeni publicznej” (*public history*) zdobył w Polsce w ostatnich latach liczne grono zwolenników. Jego znaczenie docenili członkowie Polskiej Akademii Nauk, powołując w 2020 roku Komisję Historii w Przestrzeni Publicznej, której przewodniczy Joanna Wojdon⁴². To ona także była pomysłodawczynią pierwszego w naszym kraju kierunku dwuletnich studiów magisterskich pn. „Historia w przestrzeni publicznej”, prowadzonych w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego⁴³.

⁴⁰ S. Dec-Pustelnik, *Problem zmienności pamięci zbiorowej a media/nośniki pamięci*, „Colloquia Anthropologica et Communicativa” 2018, t. 11, s. 107–119.

⁴¹ Na temat przestrzeni miejskiej interesującą analizę i wnioski przedstawił: K. Bierwiazczek, T. Nawrocki, *Miejska przestrzeń publiczna i jej znaczenie dla tożsamości miasta i jego mieszkańców. Na przykładzie miast śląskich*, EUROREG, 29.05.2014, https://www.euroreg.uw.edu.pl/dane/web_euroreg_seminary_files/667/prof._nawrocki__dr_bierwiazczek_miejska_przestrzen_publiczna_29.05.14.pdf (dostęp: 3.07.2023).

⁴² Komisja Historii w Przestrzeni Publicznej, Polska Akademia Nauk, <https://knh.pan.pl/index.php/pl/komisjehnh/156-komisja-historii-w-przestrzeni-publicznej> (dostęp: 30.06.2023).

⁴³ Inne polskie uczelnie wyższe nie zdecydowały się na otwarcie, osobnego kierunku z zakresu historii w przestrzeni publicznej. Na kierunku historia uruchomiły specjalności o zbliżonym charakterze, jak Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu na studiach

Przejdźmy do przedstawienia wybranych przykładów „obecności” Wojciecha Korfantego w przestrzeni publicznej.

Pomniki

W dwudziestoleciu międzywojennym Wojciech Korfanty nie był nazbyt promowany przez ówczesną władzę, zwłaszcza, że po 1926 roku obóz sanacji usiłował przedstawić Józefa Piłsudskiego jako głównego stratega przyłączenia Górnego Śląska do Polski⁴⁴. Zresztą sam Wojciech Korfanty, będący przywódcą śląskiej chadecji nie przywiązywał wagi do utrwalania pamięci o wydarzeniach z 1921 roku, skupiając się na wytyczaniu celów na przyszłość⁴⁵. Nie oznacza to, że wówczas nie były podejmowane próby upamiętnienia Wojciecha Korfantego. Jednym z przykładów był skromny pomnik ustawiony w 1928 roku w jego rodzinnych Siemianowicach Śląskich⁴⁶, upamiętniający 25. rocznicę jego wyboru do Reichstagu⁴⁷.

licencjackich z historii pn.: „Historia w mediach i administracji”, UMK, https://www.historia.umk.pl/panel/wp-content/uploads/PS_H_I_15-16.pdf (dostęp: 23.07.2023) czy Uniwersytet Warszawski na poziomie studiów magisterskich pn.: „Popularyzacja historii z elementami dziennikarstwa”, UW, https://historia.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2021/04/program_specjalizacji_popularyzatorskiej_na_ii_stopniu.pdf (dostęp: 23.07.2023). Do szeroko pojętej historii w przestrzeni publicznej nawiązuje kierunek studiów licencjackich w Instytucie Historii Uniwersytetu Opolskiego pn.: „HiT 40+ Historia i Teraźniejszość”, UO, <http://historia.uni.opole.pl/wp-content/uploads/2015/03/Program-studi%C3%B3w-HiT-40-.pdf> (dostęp: 30.06.2023).

⁴⁴ Mirosław Węcki w trzytomowym *Słowniku Powstań Śląskich* napisał: „atmosfera polityczna okresu międzywojennego (zwłaszcza po 1926 roku) sprawiła, że jego zasługi były w tym okresie marginalizowane” (*idem, Wojciech Korfanty*, [w:] *Słownik Powstań Śląskich*, red. M. Fic, R. Kaczmarek, t. 2: *II powstanie śląskie – sierpień 1920*, Katowice 2020, s. 391).

⁴⁵ B. Linek, *Pamięć powstań śląskich i plebiscytu*, [w:] *Powstania śląskie. Polityka. Historia. Pamięć*, red. M. Kopczyński, B. Kuświk, Opole–Warszawa 2021, s. 233.

⁴⁶ Wojciech Korfanty urodził się w osadzie Sadzawki, która obecnie jest dzielnicą Siemianowic Śląskich.

⁴⁷ Zdjęcie pomnika oraz opis uroczystości jego odsłonięcia, która odbyła się 10 czerwca 1928 r. zob.: *Echa uroczystości obchodu 25-letniego jubileuszu parlamentarnej pracy Wojciecha Korfantego, Siemianowice 10 czerwca 1928*, „Polonia” (dodatek ilustrowany), nr 173 z 24.06.1928.

W czasie II wojny światowej Siemianowice Śląskie wraz z obszarem polskiej części Górnego Śląska zostały zaanektowane przez III Rzeszę i weszły w skład rejencji katowickiej (*Regierungsbezirk Kattowitz*), która od 1941 roku z rejencją opolską tworzyły prowincję górnośląską (*Provinz Oberschlesien*). Tak więc, trudno wówczas wspominać o obecności Korfantego w przestrzeni publicznej. Wszak władze niemieckie ze szczególną brutalnością traktowały Polaków, którzy w latach 1919-1921 mieli swój udział w walce o polskie oblicze tego regionu⁴⁸. Tych, którzy zmarli przed wybuchem wojny, jak na przykład Korfanty, próbowano wymazać z pamięci mieszkańców regionu, niszcząc między innymi pomniki, jak ten, wspomniany wyżej, w Siemianowicach Śląskich. *Notabene* to właśnie w Siemianowicach Śląskich w 1986 roku, w 65. rocznicę wybuchu III powstania śląskiego odsłonięto w Polsce Ludowej pierwszy pomnik upamiętniający Wojciecha Korfantego⁴⁹. Wcześniej, bo w 1947 roku na cmentarzu katolickim przy ulicy Francuskiej w Katowicach postawiono okazały nagrobek Wojciecha Korfantego, a na nim napis:

WOJCIECH KORFANTY 20.IV.1873 – 17.VIII.1939
ZASŁUŻONEMU SYNOWI ZIEMI ŚLĄSKIEJ SPOŁECZEŃSTWO 1947⁵⁰.

Są tu także pochowani: jego syn Witold (1910–1938) oraz żona Elżbieta (3 XII 1882–8 I 1966). W tym samym roku Mieczysław Tobiasz opublikował pierwszą biografię lidera walki o polskość Górnego Śląska⁵¹. Kolejna praca biograficzna poświęcona Korfantemu, będąca jednocześnie pierwszą o charak-

⁴⁸ M. Węcki, *Powstańcy śląscy*, [Warszawa] 2017, s. 23. Publikacja ukazała się w serii *Patroni naszych ulic* wydawanej przez Instytut Pamięci Narodowej – Komisję Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu.

⁴⁹ Na temat pomników Wojciecha Korfantego, które pojawiły się w przestrzeni publicznej współczesnej Polski więcej w dalszej części artykułu. Okoliczności postawienia pomnika w Siemianowicach Śląskich zob.: P. Rygus, *Pomniki Wojciecha Korfantego w przestrzeni śląskich miast*, Instytut Myśli Polskiej im. Wojciecha Korfantego, <https://instytutkorfantego.pl/aktualnosci/pomniki-wojciecha-korfantego-w-przestrzeni-slaskich-miast/> (dostęp: 3.07.2023).

⁵⁰ *Katowice, grób Wojciecha Korfantego*, Miejsca pamięci narodowej, <http://www.miejscapamiecinarodowej.pl/index.php/slaskie/174-katowice-grob-wojciecha-korfantego> (dostęp: 25.07.2023).

⁵¹ M. Tobiasz, *Wojciech Korfanty*, Katowice 1947.

terze naukowym ukazała się drukiem prawie 30 lat później – w 1975 roku⁵². Książka Mariana Odon Orzechowskiego jest nadal wartościową pozycją w sferze faktograficznej, ale mocno „skażoną” w części interpretacyjno-ideowej.

Legenda Korfantego przetrwała niekorzystne dla niej lata – rządy sanacji, okupację niemiecką, władzę komunistów⁵³.

Jak podkreślają Mirosław Węcki i Sebastian Rosenbaum pamięć o Wojciechu Korfantym odrodziła się dopiero po roku 1989. W 1999 roku w Katowicach, obok przedwojennego gmachu Sejmu Śląskiego, odsłonięto monumentalny pomnik Wojciecha Korfantego. Stoi on naprzeciwko pomnika Józefa Piłsudskiego, z którym przez lata był skonfliktowany⁵⁴.

Skoro jesteśmy już przy pomnikach, to od nich też rozpoczniemy naszą analizę w odniesieniu do czasów współczesnych. Stanowią one trwałe, widoczne i jednocześnie symboliczny przykład upamiętniania postaci i wydarzeń⁵⁵. Pomniki z reguły stawiane są w otwartej przestrzeni najczęściej w miejscach eksponowanych tak, żeby były dobrze widoczne⁵⁶. Treści, które są przedstawiane poprzez pomniki odnoszą się do systemów wartości oraz ideologii grupowych, stając się narzędziem upowszechniania określonych wartości. Parafrazując słowa prymasa Polski – Stefana kardynała Wyszyńskiego „Gdy gaśnie pamięć ludzka, dalej mówią kamienie”⁵⁷, odnoszące się do kamieni, na których pozostały „ofiarne krople krwi, męki ludzkiej i cierpienia (...) każdy kamień

⁵² M. Orzechowski, *Wojciech Korfanty. Biografia polityczna*, Wrocław 1975.

⁵³ Zob.: S. Rosenbaum, M. Węcki, *Ślązak i Polak Wojciech Korfanty (187–1939)*, IPN – Przystanek historia, 16.08.2022, <https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/wojciech-korfanty/57939,Slazak-i-Polak-Wojciech-Korfanty-18731939.html> (dostęp: 3.07.2023).

⁵⁴ Ibidem.

⁵⁵ Więcej zob.: L.M. Nijakowski, *Domeny symboliczne. O znaczeniu pomników w przestrzeni dominacji symbolicznej na przykładzie Śląska*, „Kultura i Społeczeństwo” 2001, nr 3–4, s. 81–104; M. Kowalewski, *Zmiany na cokołach. Uwagi o funkcjach pomników w przestrzeni publicznej miasta*, „Obóz. Problemy narodów byłego obozu komunistycznego” 2007, nr 49, s. 125–137. Socjologiczną analizę roli i znaczenia pomników w przestrzeni publicznej zob.: N. Krzyżanowska, *Dyskurs (nie)pamięci w przestrzeni miasta*, „Studia Socjologiczne” 2016, nr 1, s. 127–154.

⁵⁶ A. Wallis, *Socjologia przestrzeni*, Warszawa 1980, s. 230–232.

⁵⁷ S. Wyszyński, *Kamienie wołać będą*, Warszawa 1984, s. 13.

ma swoją wymowę, każdy fragment który ocalał – mówi wiele”⁵⁸, pokażemy się o stwierdzenie, że pomniki (niekiedy marmurowe, kamienne) mówią nam o naszej pamięci o ludziach, o których powinniśmy pamiętać. Kamienne posągi czy chociaż tablice pamiątkowe są wyrazem pamięci ludzkiej i przecho-dniowi, turyście, a przede wszystkim młodemu pokoleniu „mówią” o wielkich postaciach i ich czynach.

Przywołajmy odsłonięty 19 czerwca 1999 r. monumentalny pomnik Wojciecha Korfantego, który stanął w centrum Katowic na placu Sejmu Śląskiego. Autorem pomnika jest rzeźbiarz i medalier Zygmunt Brachmański. Na cokole pomnika od strony frontowej umieszczono napis:

WOJCIECH KORFANTY 1873–1939.

Natomiast na jego bocznej stronie wyryto słowa Korfantego:

Jedną tylko wypowiedam prośbę do ludu śląskiego, by pozostał wierny swym zasadam chrześcijańskim i swemu przywiązaniu do Polski⁵⁹.

Wmurowaniu aktu erekcyjnego pomnika w 1997 roku towarzyszyło pośmiertne odznaczenie Wojciecha Korfantego Orderem Orła Białego⁶⁰. Należy w tym miejscu przypomnieć, że jest to najstarsze i najwyższe odznaczenie państwowe Rzeczypospolitej Polskiej, które nadawane jest za zasługi, cnoty obywatelskie i wybitne osiągnięcia cywilne i wojskowe dla pożytku RP, położone zarówno w czasie pokoju, jak i w czasie wojny⁶¹.

⁵⁸ Ibidem, s. 14 i 59.

⁵⁹ *Pomnik Wojciecha Korfantego w Katowicach*, Odkrywca Turystyka, <https://odtur.pl/atrakcje/katowice-pomnik-wojciecha-korfantego-w-katowicach-19882.html> (dostęp: 25.07.2023).

⁶⁰ Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 maja 1997 r. o nadaniu orderu, M.P. 1997 nr 45 poz. 442: „na wniosek Prezesa Rady Ministrów, w uznaniu wielkich historycznych zasług dla Rzeczypospolitej Polskiej odznaczony Orderem Orła Białego pośmiertnie Wojciech Korfanty, syn Józefa. /Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej A. Kwaśniewski/”.

⁶¹ Ustawa z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach, Dz.U.2022.1031 t.j. Wersja od: 16 maja 2022 r.

Piętnaście lat po odsłonięciu pomnika w Katowicach również we Wrocławiu 11 listopada 2014 r. na skwerze u zbiegu ulic Powstańców Śląskich, Orlej i Sępiej postawiono pomnik Wojciechowi Korfantemu⁶². W ten sposób przypomniano, że w tym mieście (wówczas noszącym niemiecką nazwę Breslau) w latach 1896–1901 Korfanty studiował na Wydziale Filozoficznym Królewskiego Uniwersytetu Fryderyka Wilhelma. Autorem pomnika odsłoniętego z okazji Narodowego Święta Niepodległości w 2014 roku był rzeźbiarz z Górnego Śląska Tomasz Wenklar. U podnóża wysokiego – czterometrowego pomnika z brązu, przedstawiającego Wojciecha Korfanteo umieszczono tablicę z napisem:

WOJCIECH KORFANTY 1873–1939 OBROŃCA POLSKOŚCI, ŚLĄZAK,
STUDENT UNIWERSYTETU WROCŁAWSKIEGO 91896-1901),
POLSKI POSEŁ W PARLAMENCIE NIEMIECKIM,
PRZYWÓDCA POWSTAŃ ŚLĄSKICH,
POSEŁ I SENATOR RP,
WSPÓŁTWÓRCA I PREZES STRONNICTWA PRACY⁶³

Minęło kolejnych pięć lat i 25 października 2019 r., w 101. rocznicę przemówienia Korfanteo w Reichstagu, w Warszawie u zbiegu Alei Ujazdowskich i ulicy Agrykola odsłonięto pomnik jemu poświęcony⁶⁴. W tej uroczystości wzięli udział: prezydent RP Andrzej Duda, premier Mateusz Morawiecki, prezydent Warszawy Rafał Trzaskowski oraz wnuk Korfanteo, Feliks Korfanty. Pomnik z brązu zaprojektował Karol Badyna. Powstał on z budżetu miasta stołecznego Warszawy oraz składek ponad dziesięciu górnośląskich miast⁶⁵.

⁶² MAW, *Wrocław: Wojciech Korfanty ma swój pomnik*, „Gazeta Wrocławska” 11 listopada 2014, <https://gazetawroclawska.pl/wroclaw-wojciech-korfanty-ma-swoj-pomnik-zdjecia/ar/3641374> (dostęp: 25.07.2023).

⁶³ *Wojciech Korfanty ma swoje miejsce we Wrocławiu* (zdjęcia). Tablica przed pomnikiem Wojciecha Korfanteo – foto, Radio Wrocław, 12.11.2014, <https://www.radiowroclaw.pl/articles/view/38778/Wojciech-Korfanty-ma-swoje-miejsce-we-Wroclawiu#RWGallery-11> (dostęp: 25.07.2023).

⁶⁴ *Odsłonięcie pomnika Wojciecha Korfanteo*, Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, 25.10.2019, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-odsloniecie-pomnik-wojciech-korfanty,1541> (dostęp: 25.07.2023).

⁶⁵ M. Zasada, *Tak ma wyglądać pomnik Wojciecha Korfanteo w Warszawie. Bo w Polsce nigdy nie stanął na piedestale*, „Dziennik Zachodni”, 19 października 2018, <https://>

Pomnik przedstawia Wojciecha Korfantego opartego o postument, na którym umieszczono napis:

WOJCIECH KORFANTY 1873–1939
POLITYK CHRZEŚCIJAŃSKI DEMOKRATA⁶⁶.

Do powyższego napisu dwa lata później – 20 kwietnia 2021 r. dodano trzy słowa, które z niezrozumiałych powodów zniknęło z pomnika na etapie projektowania:

SYN ZIEMI ŚLĄSKIEJ⁶⁷.

Pierwsze odsłonięcie pomnika w Warszawie (2019 r.) wpisало się w rocznicowe insurekcji śląskiej w ramach patronatu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w roku 2019, czyli Roku Powstań Śląskich, a drugie (w 2021 r.) w 100. rocznicę trzeciego powstania śląskiego. Obie uroczystości przyczyniły się do popularyzacji nie tylko problematyki powstańczej, ale i Wojciecha Korfantego we współczesnej przestrzeni publicznej.

W 100. rocznicę odzyskania niepodległości przez Polskę w Krakowie, w Parku Jordana⁶⁸ 10 listopada 2018 r. prezydent Jacek Majchrowski odsłonił sześć popiersi „Ojców polskiej niepodległości”. Obok popiersia Wincentego Witosa, Romana Dmowskiego, Ignacego Daszyńskiego, Józefa Hallera (cztery rzeźby dłuta Wiesława Bielaka) i Kazimierza Sosnkowskiego jest też popiersie Wojciecha Korfantego (dwie rzeźby autorstwa Doroty Boryło). Rzeźby zostały odlane w brązie i umieszczone na postumentach wykonanych z piaskowca. Miasto

dziennikzachodni.pl/tak-ma-wygladac-pomnik-wojciecha-korfantego-w-warszawie-bo-w-polsce-nigdy-nie-stanal-na-piedestale/ar/13601490 (dostęp: 25.07.2023).

⁶⁶ *Odsłonięcie pomnika Wojciecha Korfantego w Warszawie – 25 października 2019* (zdjęcia), IPN, <https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/80187,Odsloniecie-pomnika-Wojciecha-Korfantego-w-Warszawie-25-pazdziernika-2019.html> (dostęp: 25.07.2023).

⁶⁷ M. Zasada, *Pomnik Wojciecha Korfantego w Warszawie zostanie odsłonięty po raz drugi. W końcu trafi na niego hasło „Syn Ziemi Śląskiej”*, „Dziennik Zachodni”, 16.04.2021, <https://dziennikzachodni.pl/pomnik-wojciecha-korfantego-w-warszawie-zostanie-odsloniety-po-raz-drugi-w-koncu-trafi-na-niego-haslo-syn-ziemi-slaskiej/ar/c1-15565558> (dostęp: 4.07.2023).

⁶⁸ Obecnie w Krakowie, w parku Jordana stoi ponad 50 rzeźb wybitnych Polaków.

sfinansowało pięć rzeźb, a jedynie wizerunek Kazimierza Sosnkowskiego zrealizowany został ze środków Instytutu Pamięci Narodowej⁶⁹.

Popiersie W. Korfantego stoi również w holu Akademii Górnośląskiej im. Wojciecha Korfantego w Katowicach, której jest on patronem. Rzeźba – popiersie Korfantego stoi na niewysokim cokole, na którym jest tylko napis: „Wojciech Korfanty 1873–1939”⁷⁰

Tablice pamiątkowe

Na obecność postaci historycznych w przestrzeni publicznej wpływają także tablice pamiątkowe, które najczęściej umieszczane są w symbolicznych i jednocześnie widocznych miejscach. Niekiedy towarzyszą one wspomnianym już pomnikom, ale często wieszano je na murach, miejscach, gdzie dana postać przebywała.

Takie tablice poświęcone W. Korfantemu, jak podaje M. Węcki, znajdują się m.in. w Bytomiu, Gliwicach, Poznaniu, Siemianowicach Śląskich i Warszawie⁷¹. Większość z tych tablic, co należy podkreślić, w przestrzeni publicznej umieszczona została w ostatnich trzydziestu latach.

Jedną z najstarszych tablic jest ta, którą w 1990 roku odsłonięto w Bytomiu na ścianie budynku przy ulicy Gliwickiej (w miejscu, w którym dawniej stał hotel „Lomnitz”, wówczas przy ul. Gleiwitzerstrasse 10⁷²). Informuje ona o tym, że tu od kwietnia 1920 roku do kwietnia 1921 roku stacjonował ośrodek dowódczy Wojciecha Korfantego. To stąd kierował Polską Akcją Plebiscy-

⁶⁹ *Uchonorowanie ojców niepodległości w parku Jordana*, serwis miasta Kraków, 13.11.2018, https://www.krakow.pl/aktualnosci/225017,33,komunikat,uhonoruja_ojcow_niepodleglosci_w_parku_jordana.html (dostęp: 26.07.2023).

⁷⁰ *Wojciech Korfanty patronem uczelni*, Akademia Górnośląska im. Wojciecha Korfantego w Katowicach, <https://www.gwsh.pl/rok-wojciecha-korfantego.html> (dostęp: 26.07.2023).

⁷¹ M. Węcki, *Wojciech Korfanty...*, s. 391.

⁷² T. Sanecki, *Pozostała po nim tylko pamiątkowa tablica*, mój historyczny blog, 27.09.2019, <http://mojhistorycznyblog.pl/pozostala-po-nim-tylko-pamiatkowa-tablica> (dostęp: 26.07.2023).

ową na Górnym Śląsku, a także wezwał do Powstania, które wybuchło 3 maja 1921 roku⁷³.

Tablica pamiątkowa w Poznaniu, przy ulicy Fredry, odsłonięta w 199 roku, informuje, że w latach 1919-1922 mieszkał Korfanty:

WOJCIECH KORFANTY
1973-1939
KOMISARZ NACZELNEJ RADY LUDOWEJ
W CZASIE POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO
PRZYWÓDCA POWSTAŃ ŚLĄSKICH
MIESZKAŁ W TYM DOMU W LATACH 1919-1922⁷⁴.

Inna tablica – tym razem w Katowicach, informuje, że Wojciech Korfanty w latach 1923-1939 mieszkał w willi przy ulicy Powstańców, w której dwukrotnie został aresztowany:

W TYM DOMU MIESZKAŁ W LATACH 1923-1939
WOJCIECH KORFANTY
WYBITNY POLITYK,
POLSKI KOMISARZ PLEBISCYTOWY
I DYKTATOR III POWSTANIA ŚLĄSKIEGO⁷⁵.

⁷³ *Tablica upamiętniająca Wojciecha Korfanteo w Bytomiu* (foto), serwis Odkrywcza Turystyka, <https://odtur.pl/atracje/bytom-tablica-upamietniajaca-wojciecha-korfanteo-w-bytomiu-42985.html> (dostęp: 26.07.2023); *Bytomianie pamiętają o Wojciechu Korfantom. Sesja popularnonaukowa w 150. rocznicę urodzin Wojciecha Korfanteo*, Urząd Miejski w Bytomiu, 23.04.2023, <https://www.bytom.pl/aktualnosci/index/Bytomianie-pamietaja-o-Wojciechu-Korfantom/idn:39444> (dostęp: 26.07.2023).

⁷⁴ *Tablica ozdobiona płaskorzeźbą głowy Wojciecha Korfanteo, Poznań, ul. Fredry 8a*, IPN – mapy pamięci, <https://mapypamieci.ipn.gov.pl/mp/index/r65034075,Tablica-ozdobiona-plaskorzezba-glowy-Wojciecha-Korfanteo.html> (dostęp: 26.07.2023).

⁷⁵ *Tablica upamiętniająca Wojciecha Korfanteo w Katowicach*, Odkrywcza Turystyka, <https://odtur.pl/atracje/katowice-tablica-upamietniajaca-wojciecha-korfanteo-w-katowicach-45822.html> (dostęp: 26.07.2023).

Inną tablicę zamieszczono na budynku, gdzie mieściła się redakcja „Polo-
nii”⁷⁶. Kolejną w katedrze Chrystusa Króla⁷⁷. Należy w tym miejscu podkreśli,
że Katowice szczególnie pielęgnują pamięć W. Korfantego. Jego imię nosi jed-
na z głównych ulic miasta – aleja Wojciecha Korfantego. W Katowicach stoi
pomnik Korfantego na placu Sejmu Śląskiego, o czym napisaliśmy wyżej. Na
cześć Korfantego nazwano lotnisko Katowice Airport w Pyrzowicach, jest on
patronem Akademii Górnośląskiej. Istnieje jego mural na ścianie kamienicy
przy ulicy Mikołaja Reja – o nim poniżej...

Tytułem przykładu przywołajmy tablicę, którą w 2009 roku, w 70. rocznicę
jego śmierci odsłonięto w Piekarach Śląskich u stóp Kopca Wyzwolenia, obok
tablicy poświęconej Bohaterom Powstań Śląskich (odsłoniętej w 1979)⁷⁸. Na
czarnej marmurowej płycie obok popiersia Wojciecha Korfantego wypisano:

TABLICA KU CZI
WOJCIECHA KORFANTEGO
WYBITNEGO SYNA ŚLĄSKIEJ ZIEMI,
PRZYWÓDCY LUDU ŚLĄSKIEGO I WIELKIEGO MĘŻA STANU,
W 70. ROCZNICĘ JEGO ŚMIERCI
MIESZKAŃCY PIEKAR ŚLĄSKICH POŚWIECAJĄ
17 WRZESNIA 2009 R.⁷⁹.

Co roku władze i mieszkańcy miasta składają przed przednią kwiaty i za-
ciągana jest warta honorowa⁸⁰.

⁷⁶ T. Borówka, *Wojciech Korfanty i Katowice. Co miasto mu zawdzięcza i co łączy z nim wybitnego Ślązaka, Polaka i polityka*, blog – Ślązak, 4.09.2022, <https://www.slazag.pl/wojciech-korfanty-i-katowice-co-miasto-mu-zawdziacza-i-co-laczy-z-nim-wybitnego-slazak-a-polaka-i-polityka> (dostęp: 26.07.2023).

⁷⁷ *Tablica pamiątkowa Korfanty Wojciech w Katedrze Chrystusa Króla w Katowicach*, @-encyklopedia, https://silesia.edu.pl/index.php/Plik:Korfanty_katedra1.jpg (dostęp: 26.07.2023).

⁷⁸ D. Nowak, *Piekary Śląskie: Tablica pamiątkowa poświęcona Korfantemu zostanie uroczystie odsłonięta*, serwis Śląskie nasze miasto, 17 września 2009, <https://slaskie.nasze-miasto.pl/piekary-slaskie-tablica-pamiatkowa-poswiecona-korfantemu/ar/c1-3020430> (dostęp: 26.07.2023).

⁷⁹ W. Maćkowski, *Piekary Śląskie pamiętają o Wojciechu Korfantym* (galeria foto), serwis miasta Piekary Śląskie, 20.04.2023, <https://piekary.pl/piekary-slaskie-pamietaja-o-wojciechu-korfantym/> (dostęp: 26.07.2023).

⁸⁰ . Ibidem.

Również w Warszawie w 2009 roku na jednym z budynków przedwojennego kompleksu szpitala pw. św. Józefa, na rogu ulic Emilii Plater i Hożej, w którym 17 sierpnia 1939 r. zmarł Wojciech Korfanty, umieszczono płytę upamiętniającą ostatni okres życia wybitnego Górnoszlązaka. Obok płaskorzeźby – popiersia W. Korfantego – widnieje napis:

WOJCIECH KORFANTY
1873-1939
MAŻ STANU. V-PREMIER RP
WSPÓŁTWÓRCA II RZECZYPOSPOLITEJ
PRZYWRÓCIŁ POLSCE
GÓRNY ŚLĄSK
W BUDYNKU TYM B. SZPITALA PW. ŚW. JÓZEFA
PRZEBYWAŁ W OSTATNICH TYGODNIACH SWOJEGO ŻYCIA⁸¹.

W górnej części tablicy wyryto także słowa Ignacego Jana Paderewskiego:

Wojciech Korfanty znajdzie na kartach historii Odrodzonej Polski
należne mu stanowisko, choć Mu go odmawiano za życia.

Kolejną tablicę w Warszawie odsłonięto w Bazylice Archikatedralnej pw. Męczeństwa Św. Jana Chrzciciela przy ulicy Świętojańskiej. Na ścianie bocznej kościoła wisi tablica, a na niej inskrypcja:

WSPÓŁTWÓRCA ODRODZONEJ RZECZYPOSPOLITEJ
WOJCIECH KORFANTY 1873-1939
PRZYWRÓCIŁ POLSCE ŚLĄSK⁸².

To przed nią składane są też wieńce w czasie uroczystości poświęconych pamięci Korfantego i powstaniom śląskim. Na murach bazyliki znajduje się też tablica z 2011 roku z napisem:

⁸¹ *Tablica pamiątkowa Wojciecha Korfantego – Warszawa*, serwis Pamiętaj Skąd Jesteś, <https://pamietajskadjestes.pl/uploads/places/mazowieckie/warszawa/tablica-pamiatko-wa-wojciecha-korfantego-1534504327/photo-1-1534504387.jpg> (dostęp: 5.07.2023).

⁸² *Odsłonięcie pomnika Wojciecha Korfantego*, Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, 25.10.2019, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-odsloniecie-pomnik-wojciech-korfanty,1541> (dostęp: 25.07.2023).

PAMIĘCI WOJCIECHA KORFANTEGO
 PRZYWÓDCY ŚLĄZAKÓW
 WARSZAWSKI POGRZEB ODBYŁ SIĘ 17.09.1939 R.
 W IMIENIU LUDU WARSZAWY I WOJKSA POLSKIEGO
 POŻEGNALI GO ks. Polowy JÓZEF GAWLIN, ks. Proboszcz Marcei Nowakowski⁸³.

Najnowszą, być może najmłodszą stażem, jest tablica pamiątkowa w Bydgoszczy, którą odsłonięto w 2020 roku. To wówczas w Bydgoszczy odsłonięto jedną z czterech tablic „Ojców niepodległości”. W ten sposób społeczność województwa kujawsko-pomorskiego uczciła setną rocznicę przyłączenia regionu do Polski. Oprócz Wojciecha Korfanteo upamiętnieni zostali: Józef Piłsudski, Roman Dmowski oraz gen. Józef Haller. Każda z tych osób w jakimś czasie przebywała w Bydgoszczy. Wojciech Korfanty był w tym mieście w styczniu 1919 roku, gdy prowadził negocjacje z przedstawicielami władz niemieckich na temat przyszłości Wielkopolski. Tablica poświęcona W. Korfantemu wisi na budynku Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego (ul. Jagiellońska). Treść tablicy informuje:

W SETNĄ ROCZNICĘ POWROTU POMORZA I KUJAW
 DO WOLNEJ POLSKI ODDAJEMY HOŁD/ OJCOM POLSKIEJ NIEPODLEGŁOŚCI
 WOJCIECH KORFANTY
 (1873–1939)
 4 STYCZNIA 1919 ROKU W TYM GMACHU
 PROWADZIŁ ROKOWANIA MIĘDZY WŁADZAMI NIEMIECKIMI
 A NACZELNĄ RADĄ LUDOWĄ, SPRAWUJĄCĄ WŁADZĘ
 NA TERENACH OPANOWANYCH PRZEZ POWSTAŃCÓW
 WIELKOPOLSKICH NA TEMAT AUTONOMII WIELKOPOLSKI
 DO CZASU OSTATECZNEGO ROZSTRZYGNIĘCIA JEJ LOSÓW
 PRZEZ KONFERENCJĘ W WERSALU⁸⁴.

⁸³ *Pamięci Wojciecha Korfanteo...*, Portal nettg.pl © 2023 Wydawnictwo Gospodarcze Sp. z o.o. DESIGNED BY PRZEMYSŁAW PIERSIAK, <https://nettg.pl/tmp/uploads/images/2020-12/crop-1200-800/1607087493-wojciechkorfantytablica.jpg> (dostęp: 26.07.2023).

⁸⁴ W Bydgoszczy odsłonięto tablice upamiętniające Ojców Niepodległości, nasze miasto – Bydgoszcz, <https://bydgoszcz.naszemiasto.pl/w-bydgoszczy-odslonieto-tablice-upamietniajace-ojcow/ga/c1-7517649/zd/50582521> (dostęp: 26.07.2023).

Murale historyczne

Formą popularyzacji historii, która w Trzeciej Rzeczypospolitej, a szczególnie w ostatnich rocznicowych latach zyskuje na znaczeniu, są murale historyczne. Nie mogło ich więc zabraknąć w kontekście postaci Wojciecha Korfantego. Ich niewątpliwą zaletą jest to, że przemawiają do dużej liczby odbiorców, gdyż najczęściej znajdują się w miejscach często uczęszczanych i dobrze widocznych. Im bardziej pomysłowe i profesjonalnie wykonane, tym bardziej przykuwają uwagę i spotykają się z większą przychylnością przechodniów i kierowców. Ich niewątpliwym mankamentem jest z kolei odwołanie się do symboliki, gdyż mają głównie przypominać, a tylko w ograniczonym zakresie stanowią źródła informacji. Moda na murale historyczne dotyczy wydarzeń z wszystkich epok, ale zdecydowanie najwięcej wśród nich jest tych, które dotyczą minionego stulecia. Z tego faktu „korzysta” postać Wojciecha Korfantego.

Wybierając na potrzeby artykułu kilka przykładów, na początek przywołajmy mural, który odsłonięto w 2017 roku na jednej ze ścian Urzędu Wojewódzkiego w Opolu. Przedstawiono na nim, obok „Ojców Niepodległości”, m.in. Alfonsa Zgrzebnioka, dowódcę w I i II powstaniu śląskim oraz aktywnego w akcji plebiscytowej Bronisława Koraszewskiego. W tym gronie znalazł się także Wojciech Korfanty⁸⁵.

Biograficzny charakter ma także odsłonięty w październiku 2018 roku mural w centrum Katowic. Na ścianie bocznej kamienicy przy ulicy Miłkołaja Reja – na czarnym tle umieszczono czarno-biały portret Wojciecha Korfantego będący przeniesieniem jego portretu z jednej z archiwalnych fotografii⁸⁶.

Jeden z najnowszych murali odnoszących się do powstań śląskich, na którym uwieczniono także Korfantego, odsłonięto w czerwcu 2021 roku na murze okalającym siemianowickie zakłady „Rosomak”, w których od

⁸⁵ *Mural w Opolu*, Biuro „Niepodległa”, <https://niepodlegla.gov.pl/wydarzenia/mural-w-opolu/> (dostęp: 26.07.2023).

⁸⁶ K. Pachelska, *Katowice: Nowy spektakularny mural z mężczyzną z wąsem. Znaczenie?, nasze miasto – Katowice*, 10.10.2018, <https://katowice.naszemiasto.pl/katowice-nowy-spektakularny-mural-z-mezczyzna-z-wasem/ar/c13-4834661> (dostęp: 26.07.2023).

ponad dwudziestu lat powstają kołowe transportery opancerzone dla polskiej armii⁸⁷.

Przywołane powyżej murale to zaledwie kilka przykładowych, które w bezpośredni sposób odwołują się do dyktatora III powstania śląskiego.

Banery i iluminacje

Mniej trwałą i spektakularną, ale za to znacznie tańszą i bardziej elastyczną formą prezentacji tytułowej problematyki w przestrzeni publicznej są okolicznościowe banery. Najczęściej umieszczane są na frontonach budynków czy też większych ogrodzeniach. Takie wielkoformatowe banery wykonane na specjalnie podgumowanym materiale, co zapewnia im trwałość i ochronę przez deszczem i słońcem minimum na kilka miesięcy. Są one coraz częściej wykorzystywane. W pierwszych dwóch dekadach Trzeciej Rzeczypospolitej należały do rzadkości, podczas gdy w ostatnich latach pojawiają się już niemal regularnie.

Warto w tym miejscu zauważyć, że w przypadku banerów nakład środków jest stosunkowo niewielki, podczas gdy krąg ich odbiorców bardzo duży. Naturalnie z zastrzeżeniem, iż celem tego rodzaju wizualizacji historii w przestrzeni publicznej jest upamiętnienie, przypomnienie, czy tylko symboliczne zwrócenie uwagi, a nie rzetelna edukacja historyczna. Do tego przygotowane są specjalistyczne instytucje, ze szkołami w roli głównej, którym obecność historii w przestrzeni publicznej, nawet w symbolicznym wymiarze, może jednak skutecznie pomagać.

Przykładowo w 2019 roku ten pomysł z powodzeniem wykorzystały władze Instytutu Śląskiego w Opolu, mieszczącego się przy ulicy Piastowskiej, jednej z głównych i najczęściej uczęszczanych ulic w mieście. Przy stosunkowo niewielkim nakładzie środków oraz wsparciu ogólnopolskiego Programu „Niepodległa”, przygotowały one podłużny barwny baner przypominający o powstaniach śląskich, który umieściły na całej długości balustrady biegnącej

⁸⁷ *Mural upamiętnił bohaterów powstań śląskich*, (pap) Telewizja Polska S.A Katowice, 15.06.2021, <https://katowice.tvp.pl/54355849/mural-upamietnil-bohaterow-powstanslaskich> (dostęp: 5.07.2023).

wzdłuż budynku⁸⁸. Takie rozwiązanie sprawiło, że od kilku miesięcy każdego dnia tysiące pieszych i zmotoryzowanych, którzy poruszają się wzdłuż wspomnianej ulicy, „zawiesza oko” na fotografiach przedstawiających uczestników wydarzeń na Śląsku po I wojnie światowej, w tym Wojciecha Korfantego.

Słowo należy także poświęcić jednej na najnowszych form prezentacji tematyki historycznej w przestrzeni publicznej, stanowiącej oryginalne połączenie muralu, banera i elektroniki. Mamy tu na myśli wyświetlane na ścianach budynków, dzięki rzutnikom multimedialnym dużej mocy, prezentacje światła. Ich koszt jest mniejszy niż banerów, a efekt wizualny niejednokrotnie znacznie lepszy. Co najważniejsze – mogą być w dowolnym momencie zmieniane. Jest tylko jedno, choć istotne ograniczenie. Najlepszy efekt odnoszą wieczorem lub nocą, co ogranicza ich siłę przekazu w stosunku do murali i banerów.

Jako przykład można podać iluminację wyświetloną na Pałacu Prezydenckim, która upamiętniała 145. rocznicę urodzin Wojciecha Korfantego⁸⁹. *Notabene* był to ten sam dzień, w którym odsłonięto w stolicy pomnik Polskiego Komisarza Plebiscytowego i przywódcy III powstania śląskiego.

Jeszcze większy rozmach oraz bezpośrednie odwołanie do powstań, miała iluminacja przygotowana przez Grupę TAURON i Wojewodę Śląskiego na budynku Sejmu Śląskiego w Katowicach 16 sierpnia 2019 r. Była ona jednym z elementów oficjalnej inauguracji obchodów setnej rocznicy wybuchu powstań śląskich w stolicy Górnego Śląska. Ta multimedialna lekcja historii, będąca ponad 20-minutową projekcją, była historyczną podróżą w czasie, podczas której nie mogło zabraknąć postaci Wojciecha Korfantego⁹⁰.

⁸⁸ Informacje na temat tej oraz innych inicjatyw Instytutu Śląskiego, w tym powstańczego plakatu i wlepki na zderzak zob.: <https://instytutslaski.pl/novosci/odbierz-powstanczy-plakat-i-wlepke-na-zderzak/> (dostęp: 31.07.2023).

⁸⁹ 145. rocznica urodzin Wojciecha Korfantego, Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, 20.04.2018, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/art,966,145-rocznica-urodzin-wojciecha-korfantego.html> (dostęp: 5.07.2023).

⁹⁰ *Multimedialna lekcja historii na Placu Sejmu Śląskiego*, Tauron Polska Energia, 14.08.2019, <https://media.tauron.pl/pr/456517/multimedialna-lekcja-historii-na-placu-sejmu-slaskiego> (dostęp: 5.07.2023).

Filmy

Wojciechowi Korfantemu ostatnimi czasy poświęcono kilka filmów dokumentalnych i fabularyzowanych. Jedne były poświęcone jemu osobiście, w innych natomiast postać W. Korfanteo była epizodyczna w szeroko pojętej fabule wydarzeń historycznych.

Filmy na temat losów i działalności Wojciecha Korfanteo:

- 1991 *Rodzinna opowieść o Wojciechu Korfantym*⁹¹ – film dokumentalny (zapis rozmowy z Eugenią Korfanty, synową Wojciecha Korfanteo, mieszkającą obecnie w Dallas; wspomnienia dotyczą kwestii rodzinnych, a także działalności politycznej teścia; program uzupełniają materiały ikonograficzne z Muzeum Historii Katowic);
- 2009 *W pogardzie i chwale. Wojciech Korfanty*⁹² – film dokumentalny⁹³ (dokument fabularyzowany poświęcony sylwetce W. Korfanteo; film pokazuje jego życie, jego pisma i przemowy, walkę o polskość Śląska oraz współtworzenie niepodległego państwa polskiego);
- 2019 *Korfanty 1873–1939*⁹⁴ – film dokumentalny – fabularyzowany (opowieść o jego walce o przyłączenie Śląska do Polski; obejmuje okres ostatnich jego wystąpień w Reichstagu, udziału w Powstaniu Wielkopolskim, przygotowaniach do plebiscytu i walkach w III Powstaniu Śląskim);

⁹¹ *Rodzinna opowieść o Wojciechu Korfantym*, reż. Z. Konieczny, 1991, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=4215799> (dostęp: 26.7.2023).

⁹² *W pogardzie i chwale. Wojciech Korfanty*, reż. S. Skrzypczak, 2009, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=4223428> (dostęp: 26.7.2023).

⁹³ *W pogardzie i chwale. Wojciech Korfanty*, dokument fabularyzowany, VOD TVP, <https://vod.tvp.pl/video/w-pogardzie-i-chwale-wojciech-korfanty,w-pogardzie-i-chwale-wojciech-korfanty,39248509> (dostęp: 5.07.2023).

⁹⁴ *Korfanty 1873-1939*, reż. A. Fudała, M. Muzyczuk (jako realizatorzy), 2019, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=1253224> (dostęp: 26.7.2023).

- 2023 *Wojciech Korfanty – syn ziemi śląskiej* – film dokumentalny; premiera odbyła się 14 czerwca 2023 r. w Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach⁹⁵.

Filmy dokumentalne / fabularyzowane / fabularne:

- 1977 *Śmierć Prezydenta*⁹⁶ – film fabularny (film poświęcony zabójstwu prezydenta Gabriela Narutowicza w 1922 r.; postać W. Korfanteo w kilku scenach filmu);
- 1981 *Gdy nad Anną gorzało niebo*⁹⁷ – film dokumentalny – fabularyzowany (dokument fabularyzowany, historia powstań śląskich; defilada wojsk pruskich; wykorzystane dokumenty plebiscytowe, plakaty, nalepki z czasów powstań śląskich, ulotki, fotografie z okresu i powstania: zdemolowany przez Niemców lokal polskiego komitetu plebiscytowego);
- 1988 *Powrót do Polski*⁹⁸ – film fabularny – telewizyjny (scenariusz na podstawie wydarzeń autentycznych; akcja toczy się pod koniec 1918 r.; wydarzenia w związku ze spodziewanym przybyciem do Poznania Ignacego Jana Paderewskiego; postać W. Korfanteo w kilku scenach filmu);
- 2020 *Zwycięstwo. Powstanie Wielkopolskie 1918–1919*⁹⁹ – film dokumentalny – fabularyzowany (autentyczna historia Wielkopolskiego Powstania; w filmie wykorzystano niepublikowane do tej pory materiały archiwalne, odnalezione między innymi w paryskim archiwum Gaumonth Pathé; zdjęcia pokazujące wygląd Poznania i wielkopolskiej armii w cza-

⁹⁵ AMC, *Grażynski i Wojciech Korfanty – przeciw i obok siebie*, Portal nettg.pl © 2023 Wydawnictwo Gospodarcze Sp. z o.o. DESIGNED BY PRZEMYSŁAW PIERSIAK, 12.06.2023, <https://nettg.pl/gornictwo/197265/michal-grazynski-i-wojciech-korfanty-przeciw-i-obok-siebie> (dostęp: 26.07.2023).

⁹⁶ *Śmieć Prezydenta*, reż. J. Kawalerowicz, 1977, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=12480> (dostęp: 26.07.2023).

⁹⁷ *Gdy nad Anną gorzało niebo*, reż. R. Dobrzyński, 1981, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=124074> (dostęp: 26.07.2023).

⁹⁸ *Powrót do Polski*, reż. P. Pitera, 1988, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=123359> (dostęp: 26.07.2023).

⁹⁹ *Zwycięstwo. Powstanie Wielkopolskie 1918–1919*, reż. T. Litowczenko, D. Wójcik-Skolimowska, 2020, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=1255394> (dostęp: 26.07.2023).

sie walk powstańczych w 1918 i 1919 roku; postać W. Korfantego w kilku scenach filmu);

- 2021 *Porucznik Robert Oszek. Bohater Niepodległej*¹⁰⁰ – film dokumentalny – fabularyzowany (dzieje kariery i życia por. Roberta Oszka, bohaterskiego człowieka, którego losy łączą się ze Śląsk i z morzem; kpt. mar. Robert Oszek zasłynął m.in. dzięki temu, że uratował W. Korfantego, przywódcę powstania przed buntownikami);

Seriale filmowe:

- 1981 *Najdłuższa nowoczesnej Europy*¹⁰¹ – serial fabularny (filmowa saga ukazująca na przykładzie kilku rodzin walkę Polaków z naporem germanizacyjnym w Wielkopolsce w okresie od 1815 do 1918 roku; odcinek 13: *Zwycięstwo bez wodzów* – postać W. Korfantego w kilku scenach filmu);
- 1982 *Blisko, coraz bliżej*¹⁰² – serial fabularny (wierne oddanie językowych przemian na Śląsku na przełomie XIX i XX stulecia; oryginalna śląska gwara stopniowo nasiąka germanizmami; w serialu celowo nie wykorzystano zdjęć dokumentalnych; odcinek 8: *Niepokój i gniew*, Rok 1919, odcinek 9: *Stąd mój ród*. Rok 1920, odcinek 10: *witajcie w domu* – postać W. Korfantego w kilku scenach filmu);
- 1982 *Polonia Restituta*¹⁰³ – serial fabularny (odcinki 5–7 – postać W. Korfantego w kilku scenach filmu);
- 2018 *Drogi wolności*¹⁰⁴ – serial fabularny (losy trzech młodych siostr: Maryni, Aliny i Lali, które zakładają w Krakowie tygodnik „Iskra”; te-

¹⁰⁰ *Porucznik Robert Oszek. Bohater Niepodległej*, S. Skrzypczak, 2021, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=1260440> (dostęp: 26.07.2023).

¹⁰¹ *Najdłuższa nowoczesnej Europy*, J. Szkwiertnia, 1979–1981, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=123487> (dostęp: 26.07.2023).

¹⁰² *Blisko, coraz bliżej*, Z. Chmielewski, 1982, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=123830> (dostęp: 26.07.2023).

¹⁰³ *Polonia Restituta*, reż. B. Poręba, 1982, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=123991> (dostęp: 26.07.2023).

¹⁰⁴ *Drogi wolności*, reż. M. Migas, 2018, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=1244674> (dostęp: 26.07.2023).

matem przewodnim jest przyjazd Ignacego Paderewskiego do Poznania; fabuła serialu m.in. o Pokoju Brzeskim, odzyskaniu niepodległości, Powstaniu Wielkopolskim, powstaniu rządu Paderewskiego, początkach wojny polsko-bolszewickiej, podpisaniu Traktatu Wersalskiego, Bitwie Warszawskiej, przegranym plebiscytem na Warmii i Mazurach, Powstaniu Śląskim, uchwaleniu konstytucji marcowej, zamachu majowym; odcinek 7: *Niedziela palmowa* – postać W. Korfanteo w kilku scenach filmu).

W XXI wieku w Opolu powstały dwa filmy dokumentalne, których celem było ukazanie politycznych i militarnych zmaganiań polsko-niemieckich o Górny Śląsk. W każdym z nich, tj. w „Batalii o Śląsk” (KoralFim) Leszka Myczki i Marcina Pawełczaka z 2009 roku, jak i w „Boju o Śląsk” (TVP 3 Opole) Dariusza Debernego, podkreślono zasługi Korfanteo, przyczyniając się w ten sposób do utrwalenia jego obecności w szeroko pojętej przestrzeni publicznej¹⁰⁵.

Jedną z najnowszych, tj. realizowanych w 2022 roku, inicjatyw mających na celu popularyzację postaci Wojciecha Korfanteo w przestrzeni publicznej, był „Quiz wiedzy o Wojciechu Korfantym”¹⁰⁶. Jego głównym organizatorem była Instytucja Filmowa „Silesia Film”. Tę inicjatywę wsparły: katowicki oddział Instytutu Pamięci Narodowej, Muzeum Historii Katowic oraz Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli WOM w Katowicach. Quiz adresowany był do uczniów klas VIII szkół podstawowych z województwa śląskiego. Jego celem w pierwszej kolejności było rozbudzenie zainteresowań historycznych i filmoznawczych wśród uczniów, a także przywrócenie pamięci o roli i znaczeniu Wojciecha Korfanteo na Górnym Śląsku, ale także i w całej Polsce. Miał on także kształtować umiejętności poszukiwania i analizowania informacji, utrwalać postawy patriotyczne i obywatelskie oraz rozwijać ich zainteresowania i twórcze pasje.

Wspominamy o tym przedsięwzięciu także dlatego, że jego organizatorzy przygotowali materiał edukacyjny, tj. dwa półgodzinne materiały filmowe. Zo-

¹⁰⁵ M. Ziemińska, *Bój o Śląsk Opolski na dużym ekranie. Kolejna produkcja TVP3 Opole*, Telewizja Polska S.A. Opole, 3.11.2021, <https://opole.tvp.pl/56736288/boj-o-slask-opolski-na-duzym-ekranie-kolejna-produkcja-tvp3-opole> (dostęp: 3.07.2023).

¹⁰⁶ *Quiz wiedzy o Wojciechu Korfantym*, Instytucja Filmowa Silesia Film, <https://silesiafilm.com/aktualnosci/wydarzenia/quiz-wiedzy-o-wojciechu-korfantym/> (dostęp: 26.07.2023).

stały one nie tylko prezentowane na lekcjach szkolnych, ale z racji umieszczenia ich na stronie internetowej katowickiego kina „Kosmos” przy ulicy Sokolskiej w Katowicach, stanowiły interesujące źródło wiedzy uczniów o bohaterze konkursu.

Podobnie jak w przypadku pomników oraz innych „miejsz pamięci”, w których w szeroko pojętej przestrzeni publicznej utrwalono postać W. Korfantego, także i tu odnieśliśmy się tylko do kilku wybranych przykładów, do których dołączają kolejne, gdyż w ostatnim czasie pojawiły się zapowiedzi powstania kolejnych filmów, których głównym bohaterem będzie bohater artykułu.

Muzyka

Obecność Wojciecha Korfantego we współczesnej przestrzeni publicznej znaczone została także poprzez muzykę. Na powiązania historii z muzyką na gruncie szeroko ujętej popularyzacji przeszłości od lat zwraca uwagę Maciej Fic, który podkreśla, że pomimo zmieniających się realiów świata i modyfikacji wykonywanej muzyki, są one obecnie równie silne, widoczne i słyszalne jak dawniej¹⁰⁷. Zwracamy na tę kwestię szczególną uwagę, gdyż wielu historyków marginalizuje, bądź też świadomie lekceważy wpływ muzyki na obecność historii w przestrzeni publicznej. Niestety najczęściej jest to wynikiem ich zupełnego braku rozeznania w tej materii i niezrozumiałego „zapomnienia” o czasach, gdy sami byli młodzi, a teksty wielu piosenek wykonywanych przez ich ulubionych wokalistów, były pokoleniowymi drogowskazami.

Niestety i w tej materii trudne doświadczenia historii Polski i Polaków w XX wieku nie pozostały bez wpływu na podejście i właściwą ocenę roli i miejsca historii w muzyce rozrywkowej. Dlatego też należy mieć nadzieję, że to, co tak wnikliwie dokumentuje i analizuje przywołany badacz, w kontekście rocznicowych przedsięwzięć muzycznych poświęconych zarówno ogólnopolskim, jak i lokalnym wydarzeniom historycznym, będzie kontynuowane i twórczo rozwijane. Tak też należy ocenić promowanie i upamiętnianie historii przez muzykę.

¹⁰⁷ M. Fic, *Historia w muzyce rozrywkowej (na przykładzie polskiej muzyki rockowej i hip-hopowej)*, [w:] *Historia w przestrzeni publicznej*, red. J. Wojdon, Warszawa 2018, s. 470–471.

W tym miejscu ograniczymy się do rocznicowych obchodów z 2009 r. i 2019 r. Na scenie ustawionej na przeciw pomnika Wojciecha Korfantego w Katowicach 31 lipca 2009 r. publiczność mogła obejrzeć widowisko multimedialne „Wojciechowi Korfantemu – Rapsod Śląski”, opatrzone muzyką Józefa Skrzeka¹⁰⁸. Ówczesny Marszałek Województwa Śląskiego, Bogusław Śmigielski, na otwarciu tego wydarzenia powiedział, że jest ono

punktem kulminacyjnym uroczystości odbywających się z okazji Roku Korfantowskiego. To temu wielkiemu Ślązakowi II Rzeczpospolita zawdzięczała swe zachodnie granice¹⁰⁹.

Podczas imprezy ówczesny przewodniczący Parlamentu Europejskiego, Jerzy Buzek, którego udział znacząco podnosił jej prestiż powiedział

Wojciech Korfanty miał wizję Śląska, jako regionu zwróconego ku Zachodowi¹¹⁰.

Pomysłodawcą widowiska był Adam Pastuch, dyrektor Zespołu „Śląsk”, a wyreżyserowali je Grzegorz Kupiec i Hanna Niemiec. Kierownictwo artystyczne sprawowali Józef Skrzek i dr Izabela Migocz, kierownik artystyczny „Śląska”. Podczas koncertu można było kupić okolicznościowe monety z wizerunkiem Wojciecha Korfantego¹¹¹. Widzów tego widowiska muzycznego obraz, światło i dźwięk przeniosły do czasów Górnego Śląska z okresu narodzin II Rzeczypospolitej. Wśród pieśni w wykonaniu Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk” i Justyny Steczkowskiej były m.in. „Już wszystkich syneczków” i „Rotę śląską”. Józef Skrzek, polski multiinstrumentalista, wykonał utwory: „Defilada”, „Fantazja”, „Wojna światów”, „The war of the worlds”, „Narodziny”.

Po dziesięciu latach, czyli w rocznicowym 2019 roku, powrócono do tej koncepcji i to w znacznie szerszym i jeszcze bardziej spektakularnym wy-

¹⁰⁸ M. Tomalik, *Muzyczny hold. Powstańcy śląscy w walce o polskość Śląska*, Telewizja Polska S.A Katowice, 31.08.2019, <https://katowice.tvp.pl/44182029/muzyczny-hold-powstancy-slascy-w-walce-o-polskosc-slaska> (dostęp: 5.07.2023).

¹⁰⁹ *Korfanty trafił do serc. W sobotni wieczór Plac Sejmu Śląskiego w Katowicach wypełnił się publicznością do ostatniego miejsca*, ŚLĄSKIE, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, 22.08.2009, https://slaskie.pl/content/3409_2009-08-22 (dostęp: 4.07.2023).

¹¹⁰ Ibidem.

¹¹¹ Ibidem.

miarze. W tym przypadku na szczególne podkreślenie zasługuje projekt muzyczny „Rapsodia Śląska”, przygotowany specjalnie z okazji setnej rocznicy wybuchu I powstania śląskiego przez Jana A.P. Kaczmarka. Na Stadionie Śląskim, 31 sierpnia 2019 r. spektakl multimedialny obejrzało i wysłuchało ok. 30 tysięcy osób, a w retransmisji na kanale TVP1 prawie milion telewidzów¹¹². Publiczność przeniosła się w świat Górnego Śląska – wykonawcami były Iwona Sobótko (sopranistka), Monika Brodka (wokalistka) oraz zespół IGO. Mini koncerty dali też Grubson oraz Miuosh. Towarzyszył im chór z Filharmonii Śląskiej oraz Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk”. Ponieważ był to spektakl wyłącznie muzyczny, więc utwory wykonali także skrzypek Janusz Wawrowski oraz Marcin Wyrostek z grupą akordeonistów z The Whoop Group. Całość dopełniali muzycy Filharmonii Śląskiej pod batutą dyrygent Moniki Wolińskiej. Uwertury wykonywane w trakcie spektaklu nawiązywały do wybuchu powstania („Otwarte drzwi”), okresowi powstań śląskich („19–20–21”). Występowi towarzyszyły archiwalne zdjęcia oraz fragmenty Filmowej Encyklopedii Powstań Śląskich wyświetlane na telebimie w kształcie skrzydeł katowickiego pomnika upamiętniającego powstańcze zrywy. Wykonawcy płynnie przeszli do współczesności – ich przesłaniem była miłość jako sposób na pokonanie konfliktów i waśni (utwór „Love is the only way”). Finałem Rapsodii była „Oda do światła” – do „światła jako symbolu nadziei na rodzącą się przyszłość”¹¹³.

Bardzo dobrze przyjęty został także koncert plenerowy, który odbył się tydzień wcześniej, tj. 24 sierpnia 2019 r. przed budynkiem Muzeum Śląskiego w Katowicach pt. „Wyrwani życiu”¹¹⁴. Koncert zorganizowano w setną rocznicę zakończenia I powstania śląskiego. Był on swego rodzaju hołdem i wspomnieniem wszystkich tych, którzy stanęli do walki o Górną Śląsk, z Wojciechem Korfantym na czele. Reżyserem tej części widowiska był Piotr Metz, a zza pulpitu dyrygenckiego muzyków poprowadził Krzysztof Penderecki. W koncercie wzięli udział Grubson, Patrycja Zarychta, Czesław Mozila, Renata Przemyk, Sebastian Riedel i Skubas. Artyści wykonali m.in. wiersze Czesła-

¹¹² *Na skrzydłach Rapsodii*, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, 31.08.2019, https://powstania.slaskie.pl/images/rapsodia/content/na-skrzydłach-rapsodii_20190901161327.html (dostęp: 4.07.2023).

¹¹³ *Ibidem*.

¹¹⁴ *Wyrwani życiu*, felieton promujący koncert, YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=k3BrEWokO7s> (dostęp: 27.07.2023).

wa Miłosa, Zbigniewa Herberta, Tadeusza Kijonki a także pieśń powstańczą ze zbioru Adolfa Dygacza. Wystąpiła też Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Śląskiej wraz ze światowej klasy solistką, Iwoną Sobotką. W ich wykonaniu zabrzmiała m.in. kompozycja Henryka Mikołaja Góreckiego – III Symfonia op. 36 „Symfonia pieśni żałobnych” oraz śląska pieśń ludowa z czasów I powstania śląskiego. Obok wykonań *stricte* muzycznych wybrzmiały także pieśni: średniowieczny Lament świętokrzyski, tekst pożegnania córki z matką pochodzący z inskrypcji w celi zakopiańskiego Gestapo oraz śląska pieśń ludowa z okresu I powstania śląskiego. Koncert kończyło „Chaconne” Krzysztofa Pendereckiego¹¹⁵.

Na mapie muzycznych upamiętnień powstań śląskich znalazły się także mniejsze miejscowości, jak Godów koło Wodzisławia Śląskiego. To tam 17 sierpnia 2019 r., po obejrzeniu wystawy „Śląsk – droga do Niepodległej” oraz rekonstrukcji bitwy o Golgotę Godowską (jednej z pierwszych bitew I powstania śląskiego.), publiczność mogła obejrzeć multimedialny spektakl z laserowym pokazem do muzyki Zespołu Fanga, Grzegorza Płonki i Józefa Skrzeka¹¹⁶. Narratorem był Olgierd Łukaszewicz¹¹⁷. Organizatorami obchodów było Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach, IPN i Instytut Adama Mickiewicza oraz wójt gminy Godów – Mariusz Adamczyk. Partnerami z czeskiej strony przy organizacji wspomnianych uroczystości był Polski Związek Kulturalno-Oświatowy oraz gmina Piotrowice.

To zaledwie kilka z długiej listy muzycznych upamiętnień walki o polskość Górnego Śląska po I wojnie światowej, w której Polakom przewodził Wojciech Korfanty.

¹¹⁵ „Wyrwani życiu” – koncert plenerowy w 100. rocznicę zakończenia I powstania śląskiego, Silesia Kultura, <https://www.silesiakultura.pl/r/miasta/katowice/wyrwani-zyciu-koncert-w-100-rocznice-zakonczenia-i-powstania-slaskiego> (dostęp: 23.07.2023).

¹¹⁶ C. Rudnik, *Setną rocznicę wybuchu I Powstania Śląskiego uczczono w Godowie m.in. rekonstrukcją bitwy, „Zwroty”*, Czeski Cieszyn, 21.08.2019, <https://zwrot.cz/2019/08/rekonstrukcja-bitwy-odsloniecie-pomnika-i-spektakl-muzyczny-byly-glownymi-punktami-programu-obchodow-setnej-rocznicy-wybuchu-i-powstania-slaskiego-w-godowie/> (dostęp: 5.07.2023).

¹¹⁷ Olgierd Łukaszewicz w 1969 roku zagrał Gabriela Basistę, bohatera filmu „Sól ziemi czarnej” Kazimierza Kutza o tematyce powstańczej.

Monety i banknoty

Niedocenianą rolę w kwestii popularyzacji wiedzy historycznej, w tym ważnych postaci z dziejów polskich, naszym zdaniem, odgrywają monety kolekcjonerskie wyemitowane przez Narodowy Bank Polski.

W listopadzie 2019 roku NBP wprowadził do obiegu dwie monety kolekcjonerskie z serii „Stulecie odzyskania przez Polskę niepodległości”¹¹⁸. Były to monety poświęcone Wojciechowi Korfantemu – srebrna o nominale 10 zł oraz złota o nominale 100 zł. Na rewersie monet znajduje się postać Wojciecha Korfantego, a na awersie umieszczono stałe elementy monet, czyli wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, nominał, napis: „Rzeczpospolita Polska” oraz rok emisji. Złotą monetę o nominale 100 zł wyemitowano w nakładzie do 1 500 sztuk, a monetę srebrną o nominale 10 zł w nakładzie do 13 000 sztuk. Cenę sprzedaży monety złotej ustalono na kwotę 1 800 zł, a srebrnej – 130 zł.

Nie były to pierwsze monety, które w III RP NBP poświęcił Wojciechowi Korfantemu. Już 1992 roku, z okazji 70-lecia zjednoczenia części Górnego Śląska z Polską wybita została srebrna moneta kolekcjonerska o nominale 100 000 złotych w nakładzie 30 000 egzemplarzy, co obecnie przekłada się na jej wartość rynkową w kwocie ok. 100 zł.

Znaczki i karty pocztowe

W artykule poświęconym Wojciechowi Korfantemu we współczesnej przestrzeni publicznej nie może zabraknąć odniesienia do znaczków i kartek pocztowych. Współcześnie, tj. w początkach trzeciej dekady XXI wieku, nie są one już tak popularne jak były jeszcze pod koniec ubiegłego stulecia. Wciąż jednak, co trzeba podkreślić, nie brakuje filatelistów i filokartystów. Dlatego też kolekcja znaczków i kartek, które upamiętniają postać Wojciecha Korfantego, nie pozostaje bez wpływu na jego obecność w przestrzeni publicznej.

¹¹⁸ *Stulecie odzyskania przez Polskę niepodległości – Wojciech Korfanty*, NBP, 5.11.2019, <https://nbp.pl/banknoty-i-monety/monety-okolicznosciowe/katalog/stulecie-odzyskania-przez-polske-niepodleglosci-wojciech-korfanty/> (dostęp: 23.07.2023).

Ostatni znaczek, na którym umieszczono wizerunek Wojciecha Korfante-
go na zamówienie Poczty Polskiej, przygotowała Polska Wytwórnia Papierów
Wartościowych w 2021 roku, czyli w 100-lecie III powstania śląskiego¹¹⁹. Pod-
czas gdy poprzedni ukazał się zaledwie trzy lata wcześniej z okazji 100. roczni-
cy odzyskania niepodległości przez Polskę w 1918 roku¹²⁰.

Muzea

To muzea są predestynowane do tego, żeby przechowywać pamiątki z prze-
szłości, w te związane z postaciami ważnymi w dziejach państwa polskiego.
Zajmują więc one tak ważną rolę w promowaniu historii w przestrzeni pu-
blicznej.

W odniesieniu do postaci Wojciecha Korfante go szczególnie istotne są mu-
zea, których ekspozycje odnoszą się do dziejów Górnego Śląska, a zwłaszcza
uwzględniające okres powstań śląskich.

Pierwszym, na który pragniemy zwrócić uwagę jest Muzeum Czynu Po-
wstańczego w Leśnicy na Górze św. Anny¹²¹. Zbiory tego muzeum liczą ok.
2,5 tys. eksponatów, dotyczących powstań śląskich oraz plebiscytu na Gór-
nym Śląsku wśród których nie brakuje poświęconych postaci Wojciecha Kor-
fante go¹²². *Notabene* przed wejściem do placówki zwiedzających „wita” replika
samochodu pancernego „Korfanty”. Oryginalny polski improwizowany samo-
chód pancerny „Korfanty” w dniach 21–27 maja 1921 r. wziął udział w wal-
kach w rejonie Góry św. Anny¹²³.

¹¹⁹ *Poczta Polska: 2 maja w obiegu znaczek z wizerunkiem Wojciecha Korfante go*, serwis
Polska. Stulecie odzyskania niepodległości. Niepodległa, 30.04.2021, <https://niepodlegla.dzieje.pl/wydarzenie/poczta-polska-2-maja-w-obiegu-znaczek-z-wizerunkiem-wojciecha-korfante go> (dostęp: 5.07.2023).

¹²⁰ J. Lande, *Piękna seria znaczków Poczty Polskiej z bohaterami polskiej niepodle-
głości*, Historia.org.pl, 12.11.2018, <https://historia.org.pl/2018/11/12/piekna-seria-znaczkow-z-z-bohaterami-polskiej-niepodleglosci/> (dostęp: 5.07.2023).

¹²¹ Muzeum Czynu Powstańczego w Górze Św. Anny oddział Muzeum Śląska Opol-
skiego, <https://muzeum.opole.pl/muzeum-czynu-powstanczego/> (dostęp: 3.07.2023).

¹²² Muzeum Śląska Opolskiego, [http://muzeum.opole.pl/o-muzeum/muzeum-czy-
nu-powstanczego/](http://muzeum.opole.pl/o-muzeum/muzeum-czy-
nu-powstanczego/) (dostęp: 3.07.2023).

¹²³ *Samochód pancerny Korfanty*, serwis ResponseEce, [https://www.d.pisz.pl/Korfanty_\(samoch%C3%B3d_pancerny\)](https://www.d.pisz.pl/Korfanty_(samoch%C3%B3d_pancerny)) (dostęp: 27.07.2023).

Drugą placówką muzealną, w której postać Korfantego zajmuje szczególne miejsce jest powstałe w 2012 roku Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach¹²⁴. W muzeum prezentowane są zarówno oryginalne eksponaty, jak również repliki i reprodukcje. Dzięki temu, pozwalają one zwiedzającemu muzeum na bezpośredni kontakt z przedmiotami w nim zdeponowanymi. Scenografia pomieszczeń nawiązuje do miejsc najważniejszych wydarzeń na Górnym Śląsku. Nowoczesne innowacje zastosowane w muzeum pozwalają na indywidualne pozyskiwanie wiedzy za pośrednictwem stanowisk multimedialnych. Ponadto pracownicy muzeum organizują wiele różnego rodzaju imprez tematycznych, które sprawiły, że to muzeum cieszy się dużą popularnością wśród zwiedzających. Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach doskonale wpisuje się w promocję wiedzy o powstaniach śląskich.

Do dwóch wspomniany przed chwilą muzeów dorzucmy dwa muzea w Katowicach. Jedno to Muzeum Historii Katowic, w którym szczególnie cenne są pamiątki po największym polityku śląskim – Wojciechu Korfantym¹²⁵. Drugim jest Muzeum Muzeum Śląskie, w którym część wystawy stałej, zatytułowanej „Światło historii. Górny Śląsk na przestrzeni dziejów”, udostępnionej publiczności w czerwcu 2016 roku, obrazowo przedstawia burzliwe dzieje regionu po I wojnie światowej, w tym postać Wojciecha Korfantego¹²⁶.

Internet

W artykule, którego celem jest ukazanie sposobów i form prezentacji postaci Wojciecha Korfantego we współczesnej przestrzeni publicznej z całą pewnością należy odnieść się także do przepastnych zasobów Internetu. W tym celu wykorzystaliśmy interesującą analizę przeprowadzoną przez Andrzeja Zawistowskiego, w której skupił się na jednym z największych projektów w historii Internetu, którym jest Wolna Encyklopedia Wikipedia. Jak słusznie podkreślił Zawistowski, Wikipedia, która przez lata była traktowana z poble-

¹²⁴ Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach, <https://www.muzeumpowstanslaskich.pl/pl/o-muzeum/o-nas> (dostęp: 5.07.2023).

¹²⁵ Muzeum Historii Katowic, <https://www.mhk.katowice.pl/index.php/home/zbiory-dzialy/3-dzial-historii> (dostęp: 5.07.2023).

¹²⁶ Muzeum Śląskie, <https://muzeumslaskie.pl/swiatlo-historii-gorny-slask-na-przestrzeni-dziejow/> (dostęp: 27.07.2023).

żaniem, a czasem wręcz wyszydzana, obecnie stała się jednym z najważniejszych narzędzi publicznej edukacji historycznej¹²⁷. I chociaż wciąż trwa spór o jej rzetelność, to nawet jej najbardziej zdeklarowani przeciwnicy nie są w stanie zmienić tego, przynajmniej w perspektywie najbliższych miesięcy, a może i lat, że stanowi ona pierwsze źródło wiedzy historycznej dla zdecydowanej większości ludzi. Skoro tak jest, to rodzi się pytanie, czy kwestia rocznic powstań śląskich i plebiscytu znajduje swoje odzwierciedlenie w odsłonach poszczególnych haseł. Jak nie trudno zgadnąć, zjawisko to jest wyraźnie widoczne. Nastrój rocznicowy, jak podkreślił Zawistowski, skłania do aktywności nie tylko czytelników, ale także współautorów haseł, którzy już na kilka dni przed obchodami oraz w dniu rocznicy interesujących ich wydarzeń, znacznie częściej je edytują¹²⁸.

Nie powinno dziwić zatem, że po wpisaniu w najpopularniejszą wyszukiwarkę internetową słowa 'Korfanty' wyświetla się prawie 350 tysięcy rekordów. Jeżeli jego nazwisko umieścimy w cudzysłowie („Korfanty”), to liczba zawęży się do 185 tysięcy, a przy podaniu imienia i nazwiska („Wojciech Korfanty”) do ok. 100 tysięcy. Niezależnie jednak, którą z powyższych opcji wybierzemy, to za każdym razem jako pierwsza wyświetla się strona Wikipedii, o której wspomnieliśmy powyżej. Dostępne na stronie informacje pozwalają na stwierdzenie, że tylko w okresie, którego dotyczą prowadzone statystyki, tj. od lipca 2015 r. do czerwca 2023 r., strona miała 571 801 odsłon, co daje średnią miesięczną na poziomie 6 tysięcy odsłon¹²⁹. Podajemy te liczby ze świadomością, że nie każdy odwiedzający stronę poświęconą Korfantom dokładnie przeczytał znajdujący się na niej biogram oraz towarzyszące mu informacje, ale i tak liczby przywołane przez nas świadczą o poszukiwaniach i zainteresowaniach osób w różnym przekroju wiekowym. Powinniśmy jednak pamiętać, że Wikipedia, chociaż obecnie jest najpopularniejszym inter-

¹²⁷ A. Zawistowski, *Historia w Wikipedii*, [w:] *Historia w przestrzeni publicznej...*, s. 351–353.

¹²⁸ *Ibidem*, s. 354. Dodajmy, że chociaż analizy przeprowadzone przez A. Zawistowskiego w przywołanym tekście odnosiły się do paktu z 23 sierpnia 1939 r., to znajdują one pełne, co wykazała nasza analiza, potwierdzenie w odniesieniu do powstań śląskich i plebiscytu.

¹²⁹ Wikipedia: Analiza liczby odsłon hasła „Wojciech Korfanty”, https://pageviews.wmcloud.org/?project=pl.wikipedia.org&platform=all-access&agent=user&redirects=0&start=2015-07&end=2023-06&pages=Wojciech_Korfanty (dostęp: 28.07.2023).

netowym źródłem informacji, to nie jest jedynym źródłem tej specyficznej wirtualnej „kopalni wiedzy”.

Współcześnie, dzięki tysiącom tematycznych stron internetowych poświęconych historii, mamy niemal nieograniczoną możliwość oglądania w Internecie filmów, zarówno fabularnych, jak i dokumentalnych. Na naszych oczach sieć sama w sobie stała się źródłem informacji, gdyż tylko w niej można znaleźć wiele materiałów, np. z prywatnych kolekcji – dokumenty, ilustracje, przedmioty kolekcjonerskie – odznaki czy mundury. To w sieci toczą się często interesujące debaty historyczne i publikowane są blogi, których autorzy nawet nie próbują wydawać drukiem, gdyż w takiej postaci mają znacznie szerszy krąg odbiorców i bezpośrednich recenzentów. Nie brakuje naturalnie i krytyków tego rodzaju przedsięwzięć, ale wydaje się, iż stoją oni na straconej pozycji. I to pomimo faktu, że w lawinie, którą próbują zatrzymać, jest sporo błędów, uproszczeń i uogólnień. Pamiętajmy jednak, że tego rodzaju zarzuty pojawiały się zawsze, gdy nowe zjawisko zaczynało przybierać masowy charakter. W tym miejscu zdecydowaliśmy się nie przywoływać konkretnych stron i portali tematycznych odnoszących się do przedmiotu niniejszego artykułu, którym jest W. Korfanty. Na temat filmów, również tych dostępnych w Internecie napisaliśmy w podrozdziale „film”, a z kolei publikacje w kategorii netografia odnosimy się z reguły do tekstów oficjalnych i zweryfikowanych, pomijając strony prywatne, które niekiedy, o czym wspomnieliśmy przed chwilą, nie zawsze są pozbawione błędów.

Uchwały okolicznościowe

Przypomnijmy, że na początku XXI wieku do tradycyjnych elementów budujących tożsamość polskiego społeczeństwa dołączył nowy element – stanowią go coroczne okolicznościowe wyróżnienia, które są podejmowane na drodze uchwał Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, o czym pisaliśmy m.in. na początku niniejszego artykułu¹³⁰.

W 2018 roku, mając na względzie fakt, że powstańcza walka o powrót piastowskiego Górnego Śląska do odradzającego się państwa polskiego była ważną zarówno w dziejach Śląska, jak i Polski, Sejm RP rok 2019 ustanowił

¹³⁰ Patrz: Upamiętnianie Patronatem Roku przez Sejm i Senat Rzeczypospolitej.

Rokiem Powstań Śląskich. W uchwale tej wyeksponowano Wojciecha Korfantego, którego nazwano

wybitnym mężem stanu i wielkim przywódcą ludu śląskiego, który całe życie przeżył ofiarnie w nieustającej służbie dla Śląska i Polski, a podczas Powstań Śląskich okazał się genialnym strategiem i dyplomata¹³¹.

W związku z uchwałą Sejmu RP na fasadzie Pałacu Prezydenckiego została wyświetlona iluminacja przedstawiająca portret Wojciecha Korfantego oraz lata jego życia (1873–1939)¹³².

Dwa lata po uchwale sejmowej z podobną inicjatywą co posłowie wyszli senatorowie, którzy 2021 rok ustanowili Rokiem Powstań Śląskich. Co prawda uchwała odwoływała się do wszystkich trzech insurekcji śląskich, to w jej tekście zostały wymienione dwie osoby, w tym Wojciech Korfanty, o którym, napisano, że będąc wówczas najważniejszym górnośląskim politykiem stanął na czele III powstania śląskiego¹³³. Uchwały oby izb parlamentu spina omówiona na początku niniejszego artykułu uchwała Sejmu ustanawiająca rok 2023 Rokiem Wojciecha Korfantego¹³⁴.

Wspomniane uchwały parlamentu Rzeczypospolitej Polskiej nie były jedynymi upamiętniającymi postać Korfantego oraz powstania śląskie. Podobne uchwały podejmowano w skali regionalnej, jak na przykład w ramach województwa śląskiego. Najpierw stosowną uchwałą przyjął Sejmik Województwa Śląskiego, a za nim władze samorządowe poszczególnych miast w regionie¹³⁵. W 2009 roku, w 70. rocznicę śmierci Wojciecha Korfantego we wschodniej czę-

¹³¹ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 lipca 2018 r. w sprawie ustanowienia roku 2019 Rokiem Powstań Śląskich, M.P. z 2018 r. poz. 730.

¹³² *Odsłonięcie pomnika Wojciecha Korfantego*, oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej, 25.10.2019, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-odsloniecie-pomnik-wojciech-korfanty,1541> (dostęp: 26.07.2023).

¹³³ Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 grudnia 2020 r. ustanawiająca rok 2021 Rokiem Powstań Śląskich, M.P. z 2020 r. poz. 1127.

¹³⁴ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 lipca 2022 r. w sprawie ustanowienia roku 2023 Rokiem Wojciecha Korfantego, M.P. z 2022 r. poz. 734.

¹³⁵ Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr III/26/I/2008 z dnia 2 lipca 2008 r. w sprawie ogłoszenia roku 2009 Rokiem Wojciecha Korfantego, Goleiszów, załącznik nr 55 do Protokołu nr XXVII/09, BIP, https://goleszow.bip.net.pl/?p=document&action=show&id=5150&bar_id=2704 (dostęp: 25.07.2023) i inne.

ści Górnego Śląska powołano „Komitet Organizacyjny Obchodów Roku Wojciecha Korfatego 2009”, który koordynował wszelkie imprezy towarzyszące tym uroczystościom¹³⁶. Marszałek województwa i przewodniczący regionalnego sejmiku zaapelowali do samorządowców i mieszkańców województwa śląskiego o aktywne włączenie się w te obchody¹³⁷.

Działalność stowarzyszeń

Pod koniec 2019 roku Uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego powstał Instytut Myśli Polskiej im. Wojciecha Korfatego, jako instytucja kultury samorządu województwa śląskiego¹³⁸. Instytut, wśród wielu celów swej działalności, wytyczył sobie zadanie polegające na rozpoznawaniu, ochronie i upowszechnianiu wartości dziedzictwa kulturowego w temacie Powstań Śląskich i działalności politycznej oraz publicystycznej Wojciecha Korfatego. Realizację tego zadania prowadzi poprzez działania edukacyjne, dokumentacyjne, informacyjne i wydawnicze, a także podejmując działania na rzecz ochrony tego dziedzictwa dla zachowania tożsamości kulturowej regionu. Jedną z takich form pracy, którą przywołujemy w ramach przykładu są tablice „Szlakiem Korfatego”, na których upamiętniono ważne wydarzenia z życia Wojciecha Korfatego¹³⁹. Na tym szlaku w pierwszej kolejności uwzględniono Siemianowice Śląskie, a następnie Wrocław, Kraków, Poznań, Bydgoszcz i Katowice. Kolejność odwiedzanych miast i zwiedzanie miejsc związanych z W. Korfantym została ułożona w ujęciu chronologicznym jego życia, czyli od narodzin w Siemianowicach Śląskich do cmentarza w Katowicach – miejsca jego pochówku. Inną formą wędrówek szlakiem powstańca śląskiego jest „Rajza z Korfantym”.

¹³⁶ Apel marszałka Bogusława Śmigielskiego i przewodniczącego Sejmiku Michała Czarskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, https://slaskie.pl/content/2996_2009-01-30 (dostęp: 25.07.2023).

¹³⁷ bsz, *Rok Wojciecha Korfatego na Śląsku*, Nauka w Polsce, 2.02.2009, <https://nakawpolsce.pl/aktualnosci/news%2C358633%2Crok-wojciecha-korfatego-na-slasku.html> (dostęp: 4.07.2023).

¹³⁸ Instytut Myśli Polskiej im. Wojciecha Korfatego, <https://instytutkorfatego.pl/375-2/> (dostęp: 5.07.2023).

¹³⁹ P. Rygus, *Szlakiem Korfatego – tablice upamiętniające ważne wydarzenia z życia Wojciecha Korfatego*, Instytut Myśli Polskiej Wojciecha Korfatego, <https://instytutkorfatego.pl/blog/szlakiem-korfatego/> (dostęp: 28.07.2023).

Była to impreza w plenerze oraz w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Cieszynie w dniach od 6 do 15 lipca 2022 r., zorganizowana przy współpracy ze wspomnianym Instytutem Myśli Politycznej im. Wojciecha Korfantego¹⁴⁰. W projekcie udział wzięło prawie 400 młodych ludzi.

Przywołajmy jeszcze jeden przykład – w 2019 roku Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana”, ogólnopolska organizacja formacyjno-edukacyjna, zgodnie z wartościami i zasadami katolickiej nauki społecznej, włączyło się w podkreślenie obecności Wojciecha Korfantego we współczesnej przestrzeni publicznej. W zakładce „Ludzie” na stronie Instytutu znajduje artykuł zatytułowany „Wojciech Korfanty – pionier myśli chrześcijańsko-społecznej w polityce polskiej”¹⁴¹. Autor tego artykułu przybliżył wizję państwa w oparciu o poglądy Korfantego, który dostrzegał obecność katolickiej nauki społecznej w życiu społeczno-politycznym Polski i jej obywateli. Przy tej okazji przywołał słowa Korfantego opublikowane przez niego we wrześniu 1934 roku w piśmie „Polonia”:

przyczyny tragedii, przeżywanej przez ludzkość, mają charakter moralny i (...) wszelkie usiłowania naprawienia naszego świata muszą rozpocząć się od moralnego odrodzenia człowieka¹⁴².

Ponadto szeroko omówiono jego poglądy na temat funkcjonowania społeczeństwa, któremu zarzucał bierność oraz brak zaangażowania polskich katolików w politykę niedawno odrodzonego państwa polskiego.

Inną formą działalności „Civitas Christiana” jest nagrywanie *podcastów*. Przykładem takim jest audycja pt. „Powstania śląskie we współczesnej kulturze”, w której Marek Białokur omówił przykłady obecności Wojciecha Kor-

¹⁴⁰ Cieszyn. *Rajza z Korfantym*, Instytut Myśli Politycznej im. Wojciecha Korfantego, <https://instytutkorfantego.pl/rajza-z-korfantym/rajza-z-korfantym-w-cieszynie/> (dostęp: 28.07.2023).

¹⁴¹ mdk, *Wojciech Korfanty – pionier myśli chrześcijańsko-społecznej w polityce polskiej*, tekst pochodzi z kwartalnika „Civitas Christiana” nr 2, kwiecień-czerwiec 2023, Instytut Myśli Polskiej Wojciecha Korfantego, 26.04.2023, <https://instytutkorfantego.pl/blog/szlakiem-korfantego/> (dostęp: 28.07.2023).

¹⁴² Cyt. za *ibidem*.

fantego we współczesnej przestrzeni publicznej¹⁴³. *Notabene* sam podcast na stronie Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana” reklamowany jest murałem przedstawiającym Wojciecha Korfantego¹⁴⁴.

Na obecność Wojciecha Korfantego we współczesnej przestrzeni publicznej w istotny sposób wpłynęła inicjatywa Instytutu Pamięci Narodowej, polegająca na przybliżeniu szerokiemu gronu odbiorców tzw. „Ojców Niepodległości” z 1918 roku¹⁴⁵. Wśród sześciu postaci spopularyzowanych, głównie przez specjalnie przygotowaną wystawę, która w wielu kopiach peregrynowała po kraju i zagranicą, obok J. Piłsudskiego, R. Dmowskiego, I.J. Paderewskiego, W. Witosa oraz I. Daszyńskiego umieszczono W. Korfantego. Autorzy artykułu mieli wielokrotnie okazję przekonać się, jak trafionym pomysłem była ta inicjatywa i w jak znaczący sposób przyczyniła się do „osadzenia” w świadomości historycznej Polaków postaci Wojciecha Korfantego. Szczególną rolę odgrywa to w przypadku młodzieży, która wystawę miała okazję oglądać między innymi w swoich szkołach¹⁴⁶. Na stronie programu „Niepodległa” zamieszczono „filmowy portret Ojca Niepodległości”, do tekstu merytorycznego dołączając krótki materiał filmowy prezentujący sylwetkę W. Korfantego¹⁴⁷. Film ten dostępny jest także na YouTube¹⁴⁸. Do czasu powstania niniejszego artykułu obejrzało go 6,3 tys. osób.

¹⁴³ M. Białokur, *Powstania Śląskie we współczesnej kulturze*, playlista: Historia, Civitas Christiana w SoundCloud, <https://soundcloud.com/user-333522290/powstania-slaskie-we-wspolczesnej-kulturze?in=user-333522290/sets/historia> (dostęp: 5.07.2023).

¹⁴⁴ M. Białokur, *Powstania Śląskie we współczesnej kulturze* [nagranie], 2020/5/22, Civitas Christiana, <https://e-civitas.pl/pl/historia/dr-hab-marek-bialokur-powstania-slaskie-we-wspolczesnej-kulturze> (dostęp: 31.07.2023).

¹⁴⁵ *Ojcowie Niepodległości. Wystawy*, IPN, <https://ipn.gov.pl/pl/edukacja-1/wystawy/43988,Ojcowie-Niepodleglosci.html> (dostęp: 27.07.2023).

¹⁴⁶ K. Kloc, *Różnymi ścieżkami ku Niepodległej szli. Ojcowie Polski Odrodzonej*, serwis Polska. Stulecie odzyskania niepodległości. Niepodległa, <https://niepodlegla.gov.pl/o-niepodleglej/roznymi-sciezkami-ku-niepodleglej-szli-ojcowie-polski-odrodzonej/> (dostęp: 6.07.2023).

¹⁴⁷ *Wojciech Korfanty – filmowy portret ojca niepodległej*, serwis Polska. Stulecie odzyskania niepodległości. Niepodległa, <https://niepodlegla.gov.pl/o-niepodleglej/wojciech-korfanty-filmowy-portret-ojca-niepodleglej/> (dostęp: 6.07.2023).

¹⁴⁸ *Wojciech Korfanty – filmowy portret ojca niepodległej*, serwis YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=K7c82U63Zxk> (dostęp: 28.07.2023).

Warto też przywołać opolskie Stowarzyszenie Instytut Śląski, którego początki sięgają czasów przedwojennych – rok 1933, z krótką przerwą w czasach stalinowskich (w latach 1953–1957) istniejący do dnia dzisiejszego. Podtrzymując tradycję narodową działa ono na rzecz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej społeczności lokalnej, ale także środowiska naukowego. Jedną z wielu inicjatyw tego Instytutu jest interesująca nas w tym artykule gra terenowa geocaching „Wojciech Korfanty – w poszukiwaniu polskości”¹⁴⁹. Przygotowano ją z okazji „Roku Wojciecha Korfanteo”. Co prawda jest ona pomyślana jako poszukiwanie miejsc wytyczonych współrzędnymi geograficznymi w Opolu, to jednak skrytki *geocachingowe* rozsiane są na całym świecie. Jest to innowacyjne podejście do skłonienia nie tylko młodych ludzi do pozyskiwania wiedzy w innej formie aniżeli z książki czy internetu.

Instytucje i placówki imienia W. Korfanteo

Nie bez znaczenia dla kształtowania obrazu, ale przede wszystkim przypomnienia o postaci Wojciecha Korfanteo w przestrzeni publicznej, są instytucje noszące jego imię. Należą do ich w pierwszej kolejności szkoły podstawowe, ponadpodstawowe oraz wyższe. W tej ostatniej grupie jest Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa w Katowicach¹⁵⁰. Ale także porty lotnicze – *vide* Airport Katowice¹⁵¹.

Niedocenioną, ale stale obecną formą prezentacji i promocji historii w przestrzeni publicznej, w tym także powstań śląskich i plebiscytu, są nazwy ulic, placów, rond czy skwerów. Na ich znaczenie zwrócili uwagę m.in. autorzy serii zeszytów „Patroni naszych ulic”, wydanej przez Instytut Pamięci Narodowej. W serii tej nie mogło zabraknąć powstańców śląskich, którym specjalny zeszyt w 2017 roku poświęcił Mirosław Węcki z katowickiego Od-

¹⁴⁹ *Gra terenowa geocaching „Wojciech Korfanty – w poszukiwaniu polskości”*, Instytut Śląski w Opolu, <https://instytutslaski.pl/novosci/%f0%9f%8c%9f-gra-terenowa-geocaching-wojciech-korfanty-w-poszukiwaniu-polskosci/> (dostęp: 28.07.2023).

¹⁵⁰ Akademia Górnośląska im. Wojciecha Korfanteo w Katowicach, <https://www.gwsh.pl/> (dostęp: 6.07.2023).

¹⁵¹ Katowice Airport im. Wojciecha Korfanteo, <https://www.katowice-airport.com/pl/nasze-lotnisko/patron-lotniska> (dostęp: 6.07.2023).

działu IPN¹⁵². Już na drugiej stronie okładki zamieszczono fotografię Wojciecha Korfantego, przywódcy polskiego ruchu niepodległościowego na Górnym Śląsku.

O pozycji jaką Korfanty zajmuje w „ulicznej przestrzeni miejskiej” najdobitniej świadczy fakt, że jego imię noszą ulice w: Bełchatowie, Bieruniu, Bydgoszczy, Bytomiu, Częstochowie, Gierałtowicach, Gorzowie Wielkopolskim, Jastrzębiu-Zdroju, Jaworze, Kędzierzynie-Koźlu, Knurowie, Krakowie, Mysłowicach, Nysie, Opolu, Piekarach Śląskich, Poznaniu, Prudniku, Pszczynie, Radlinie, Rybniku, Rudzie Śląskiej, Siemianowicach Śląskich, Szczecinie, Świętochłowicach, Tarnowskich Górach, Koszęcinie, Toruniu, Warszawie, Wrocławiu, Zbrosławicach i Żorach. W Miliczu i Tychach Korfanty patronuje placom, a w Gliwicach, Katowicach i Zabrzju Alejom. Ponadto jego imieniem nazwano osiedla mieszkaniowe w Siemianowicach Śląskich i Żorach. Na Śląsku Opolskim była niemiecką miejscowość *Friedland* w 1946 roku przemianowano na Korfantów¹⁵³.

Do powyższego zestawienia dodajmy jeszcze nagrody imienia W. Korfantego. W 1993 roku Związek Górnośląski ustanowił nagrodę corocznie przyznaną wybitnym osobistościom i działaczom, a także instytucjom zasłużonym dla Górnego Śląska¹⁵⁴.

Na koniec przywołajmy „Powstańca Śląskiego”, czyli złoty pociąg „Elf” Kolei Śląskich, na którym uwieczniono postać Korfantego¹⁵⁵. „Powstaniec Śląski” w pierwszy kurs wyruszył z Katowic do Tychów Lodowiska. W planach dyrekcji kolei jest zorganizować przejazdy pociągu w barwach powstańczych z wizerunkiem W. Korfantego po całym regionie (na trasie ponad 200 stacji i przystanków) tak, żeby mogło go zobaczyć wielu podróżnych.

¹⁵² M. Węcki, *Powstańcy śląscy*, Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2017, <https://katowice.ipn.gov.pl/download/81/274066/Powstancyslascypatroninaszychulicininternet.pdf> (dostęp: 5.07.2023).

¹⁵³ *Korfantów. Kronika miasta*, Urząd Miejski w Korfantowie, <https://korfantow.pl/4866/2556/kronika-miasta-korfantow-i-polowa-xx-wieku.html> (dostęp: 5.07.2023).

¹⁵⁴ Związek Górnośląski, <https://web.archive.org/web/20220815085535/https://www.zg.org.pl/imprezy/nagroda-im-wojciecha-korfantego> (dostęp: 6.07.2023).

¹⁵⁵ „Powstaniec Śląski” – specjalny pociąg Kolei Śląskich, Koleje Śląskie Sp. z o.o., <https://www.kolejeslaskie.com/powstaniec-slaski-specjalny-pociag-kolei-slaskich/> (dostęp: 6.07.2023).

I. PROPOZYCJE I POSTULATY NA PRZYSZŁOŚĆ

Szkoła i edukacja młodzieży

W kontekście rekomendacji dotyczących wzmocnienia obrazu Wojciecha Korfantego we współczesnej przestrzeni publicznej jest nowe spojrzenie na tę postać w środowisku szkolnym, bo to tam młody człowiek najczęściej po raz pierwszy styka się z tym przywódcą powstania śląskiego. Jeżeli nie na poziomie szkoły podstawowej, to z całą pewnością na poziomie szkół ponadpodstawowych. Pomimo, że w szkolnej edukacji historycznej W. Korfanty został przywrócony z niebytu w połowie lat 80. XX wieku, to jego miejsce chociażby w świetle zapisów reformie strukturalnej i programowej rozpoczętej w 2017 roku mogłyby być znacznie mocniej zaakcentowane. W podstawie programowej w części przeznaczonej dla klas IV–VIII szkoły podstawowej znajduje się zaledwie zapis:

XXVIII. ODRODZENIE PAŃSTWA POLSKIEGO PO I WOJNIE ŚWIATOWEJ. UCZEŃ:

- 1) omawia formowanie się centralnego ośrodka władzy państwowej – od październikowej deklaracji Rady Regencyjnej do „Małej Konstytucji”;
- 2) przedstawia proces wykuwania granic: wersalskie decyzje a fenomen Powstania Wielkopolskiego i powstań śląskich (zachód) – federacyjny dylemat a inkorporacyjny rezultat (wschód);

XXIX. II RZECZPOSPOLITA W LATACH 1921–1939. UCZEŃ:

- 3) omawia kryzys demokracji parlamentarnej w Polsce – przyczyny, przebieg i skutki przewrotu majowego;
- 4) opisuje polski autorytaryzm – rządy sanacji, zmiany ustrojowe (konstytucja kwietniowa z 1935 r)¹⁵⁶.

¹⁵⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz.U. 2017, poz. 356.

W podstawie programowej historii dla zakresu podstawowego w liceum i technikum, z uwzględnieniem fragmentów chronologicznie i tematycznie odnoszących się do postaci Wojciecha Korfantego znajdują się następujące treści:

XXXV. ZIEMIE POLSKIE POD ZABORAMI W II POŁOWIE XIX I NA PO-CZĄTKU XX WIEKU. UCZEŃ:

- 4) charakteryzuje proces formowania się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków i innych grup narodowych zamieszkujących tereny dawnej Rzeczypospolitej; dostrzega znaczenie języka, wiary, edukacji dla podtrzymania świadomości narodowej;
- 5) rozpoznaje przejawy odradzania się polskości na Górnym Śląsku, Warmii i Mazurach;
- 6) przedstawia genezę nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy), z uwzględnieniem ich przedstawicieli, w tym: Wincentego Witosa, Ignacego Daszyńskiego, Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego i Wojciecha Korfantego;

XLI. WALKA O ODRODZENIE PAŃSTWA POLSKIEGO PO I WOJNIE ŚWIATOWEJ. UCZEŃ:

analizuje proces formowania się centralnego ośrodka władzy państwowej (od październikowej deklaracji Rady Regencyjnej do małej konstytucji z 1919 r.);

- 3) charakteryzuje proces kształtowania się polskiej granicy z Niemcami, z uwzględnieniem powstania wielkopolskiego, powstań śląskich i plebiscytów;

XLII. DZIEJE POLITYCZNE II RZECZYPOSPOLITEJ. UCZEŃ:

- 1) charakteryzuje ustrój polityczny II Rzeczypospolitej na podstawie konstytucji marcowej z 1921 r.;
- 2) wyjaśnia przyczyny przewrotu majowego, charakteryzuje jego przebieg oraz ocenia skutki ustrojowe (nowela sierpniowa, konstytucja kwietniowa z 1935 r.);
- 3) ocenia wpływ Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego oraz innych polityków na kształt II Rzeczypospolitej; porównuje ich wizje Polski;
- 4) charakteryzuje życie polityczne w Polsce w czasie rządów sanacyjnych;

5) ocenia rolę wybitnych postaci w odbudowie niepodległej Polski i kształtowaniu jej ustroju¹⁵⁷.

Pytanie, czy za każdym razem zapisy te są wykorzystywane do zaznaczenia roli i znaczenia Wojciecha Korfantego? O tym najczęściej decyduje nauczyciel prowadzący lekcję z uczniami w szkole. Jak wynika z zapisów podstawy programowej, uczeń liceum lub technikum na lekcjach historii może spotkać się z postacią Wojciecha Korfantego już podczas omawiania zagadnień związanych z odradzaniem się życia narodowego na Górnym Śląsku na przełomie XIX i XX wieku. Okazuje się jednak, że słowo „może” jest tutaj kluczowe, bowiem Korfanty wspomniany jest, ale głównie hasłowo, jako propagator polskości na Śląsku, przywódca Polaków na Górnym Śląsku w okresie III powstania śląskiego oraz lider Chrześcijańskiej Demokracji.

Na zakończenie warto być może zasugerować, w szczególności tym czytelnikom artykułu, którzy są nauczycielami historii, żeby zaproponowali swoim uczniom wykonanie pewnych zadań/projektów dotyczących obecności Wojciecha Korfantego we współczesnej przestrzeni publicznej. Skoro dzisiejsza młodzież jest w cyfrowym świecie stale obecna („cyfrowi tubylcy”), to warto tę obecność wykorzystać. Tym bardziej, że przecież nigdzie szybciej i łatwiej nie znajdują interesujących nas informacji, w tym przede wszystkim materiału ilustracyjnego. Apelujemy także o odwagę w korzystaniu z zasobów największej obecnie encyklopedii na świecie, czyli Wikipedii. Nie jesteśmy tu oczywiście oryginalni, a jedynie przychylamy się do propozycji Sama Wineburga, popularyzowanych w Polsce przez przywoływaną już Joannę Wojdon, zachęcającego nauczycieli do nieszablonowego podejścia do istniejących już i łatwo dostępnych środków dydaktycznych, przede wszystkim podręcznika. Jedną z takich technik może być np. porównywanie przez uczniów treści podręcznikowych z hasłami stworzonymi przez Wikipedystów, odnoszącymi się do bohatera naszego artykułu¹⁵⁸. Może to nie tylko pomóc w poszerzaniu uczniowskiej wie-

¹⁵⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia, Dz.U. 2018, poz. 467.

¹⁵⁸ J. Wojdon, *Pamięć w edukacji historycznej. Od teorii do praktyki szkolnej*. cz. 2, s. 10, Komitet Organizacyjny XX PZHP, serwis UMCS, <http://xpxpzhp.umcs.lublin.pl/Referaty/Joanna%20Wojdon,%20PAMI%C4%98%C4%86%20W%20EDUKACJI%20HISTORYCZNEJ.pdf> (dostęp: 6.07.2023).

dzy o najważniejszym górnos Śląskim polityku pierwszej połowy XX wieku, ale również pomóc w weryfikacji na przykład celowo zamieszczanych w Internecie *fake newsów*.

Kolejne uchwały patronackie

W tym miejscu pragniemy wyrazić nadzieję, że przedstawione powyżej okoliczności wskazują, że w utrwalaniu wartościowych postaw oraz dobrych wzorców pomocnym jest ustalanie, drogą uchwały patronów poszczególnych, wśród których szczególne miejsce zajmują wybitni przedstawiciele naszego narodu. Dlatego też w ostatniej części artykułu, niech nam będzie wolno sformułować kilka wniosków, które, na co liczymy, posłużą do przyjęcia okolicznościowych uchwał ustanawiających, dotychczas pominiętych tym wyróżnieniem, patronów kolejnych lat z grona postaci zasłużonych dla odrodzenia i budowy polskiej niepodległości między rokiem 1918 a 1939.

Pierwszą z takich postaci, naszym zdaniem, jest Roman Dmowski, który w odróżnieniu od I.J. Paderewskiego, J. Piłsudskiego i W. Korfatego, nie dołączył w wolnej Polsce pośmiertnego zaszczytu bycia patronem roku. Okazja ku temu, i do tego okrągła, wypada już 2024 roku, kiedy to minie dokładnie 160 lat od czasu, gdy Roman Dmowski przyszedł na świat w Kamionku, w obecnej dzielnicy na warszawskiej Pradze-Południe. O zasługach Dmowskiego dla odbudowy i budowy Niepodległej Polski nawet historyków sympatyzujących z jego politycznymi adwersarzami przekonywać nie trzeba¹⁵⁹. Niestety wciąż nie brakuje w Polsce ludzi, którzy wbrew historycznym faktom, jego ówczesne osiągnięcia będą kwestionować, eksponując wątki z jego biografii, które poprzez oddanie mu nawet najmniejszej wagi honorów, a co dopiero patronowania wybranemu, miałyby skutecznie skompromitować. Ten irracjonalny sprzeciw, kwestionujący dokonania Romana Dmowskiego, należy przełamać siłą rzeczowych argumentów, w toku merytorycznej dyskusji na forum sejmowej lub senackiej Komisji Kultury i Środków Przekazu, a następnie w trakcie dyskusji, która poprzedzi ostateczne głosowanie parlamentarzystów. Nie

¹⁵⁹ Na temat roli Romana Dmowskiego w odrodzeniu Polski zob.: R. Wapiński, *Roman Dmowski*, Lublin 1988; K. Kawalec, *Roman Dmowski*, Wrocław 2002; *Roman Dmowski i jego współpracownicy*, red. M. Białokur, M. Patelski, A. Szczepaniak, Toruń 2008.

mamy złudzeń, że dyskusja, dotycząca uhonorowania patronatem roku Romana Dmowskiego, będzie spokojna i tylko merytoryczna. Obawa przed wysoką temperaturą debaty nie powinna być jednak argumentem za tym, żeby ją odkładać *ad kalendas Graecas*.

Drugą osobą jest Ignacy Daszyński, którego 160. rocznica urodzin i jednocześnie 90. rocznica śmierci przypadać będzie w 2026 roku. Nie trzeba przekonywać, że Daszyński odegrał istotną rolę w walce o niepodległość Polski jako jeden z liderów Polskiej Partii Socjalistycznej oraz premier Rządu Tymczasowego w listopadzie 1918 roku. Jego działania przyczyniły się do przywrócenia niepodległości Polski po 123 latach rozbiorów. Ustanowienie Roku Ignacego Daszyńskiego w 2026 roku byłoby okazją do przypomnienia, że był zwolennikiem równości i sprawiedliwości społecznej, a także obrońcą praw pracowniczych. Jego idee i postawa nadal mają znaczenie dla dzisiejszych debat politycznych i społecznych. Upamiętnienie go w 2026 roku byłoby przypomnieniem tych wartości i inspiracją dla kolejnych pokoleń do walki o sprawiedliwość i demokrację.

W tym miejscu mógłby ktoś zapytać, czy przypadkiem nie pominięto w powyższym zestawieniu postaci Wincentego Witosa. Otóż nie i to z prostego powodu – złożenia przez grupę posłów, 27 kwietnia 2023 r., projektu uchwały w sprawie ustanowienia roku 2024 Rokiem Wincentego Witosa¹⁶⁰. Pod projektem uchwały podpisało się 24. posłów Klubu Parlamentarnego Koalicja Polska – PSL, UED, Konserwatyści, którzy jako swojego reprezentanta do prac nad projektem uchwały wskazali posła Władysława Kosiniaka-Kamysza. O tym czy projekt uchwały został przez Sejm przyjęty i jaki kształt ostatecznie przybrał dokument, w dniu zakończenia opracowywania artykułu nie było jeszcze wiadomo¹⁶¹. Doświadczenia procesu legislacyjnego przyjętych w poprzednich latach uchwał, które w ten szczególnie sposób doceniały takie postaci jak I.J. Paderewski, J. Piłsudski i J. Haller, nakazują przypuszczać, że także i w przypadku Wincentego Witosa zakończy się niemal jednogłośnie

¹⁶⁰ Projekt uchwały Sejmu RP w sprawie ustanowienia roku 2024 Rokiem Wincentego Witosa, druk 3202, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/FE43441D77A02104C12589AA0036BF31/%24File/3202.pdf> (dostęp: 7.07.2023).

¹⁶¹ Poselski projekt uchwały w sprawie ustanowienia roku 2024 Rokiem Wincentego Witosa 9 maja 2023 r. został skierowany do I czytania w Komisji Kultury i Środków Przekazu, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=3202> (dostęp: 7.07.2023).

przyjęciem uchwały¹⁶². I jeśli tak się stanie, to tylko potwierdzi, że są w polskim parlamencie sprawy, wokół których posłowie i senatorowie potrafią się zjednoczyć przyjmując dobre dla Polski uchwały. A kiedy dotyczy to historii, która jakże często Polaków dzieli, to należą im się tym większe słowa uznania.

Kilka nowych filmów i innych popularyzatorów

Kolejny postulat, który naszym zdaniem mógłby przyczynić się do wzrostu popularności Wojciecha Korfanteo w polskim społeczeństwie dotyczy pomysłu realizacji pełnometrażowego filmu fabularnego poświęconego jego życiu prywatnemu i działalności społeczno-politycznej. Dobry scenariusz, odpowiedni *casting* oraz wysoki budżet pozwoliłyby na ukazanie W. Korfanteo jako człowieka z „krwi i kości”, silnej osobowości – „bestii” – by odwołać się do tytułu książki Barbary Szmatoch i Józefa Krzyka¹⁶³. Film, a w szczególności fabularny, a nawet serial tak popularny w ostatnich latach, przy całym szacunku dla książek i artykułów naukowych, byłby tą formą popularyzacji postaci Korfanteo, która miałaby szanse na jego lepsze poznanie, a w wielu przypadkach wręcz „odkrycie” przez grupy zupełnie nowe grupy odbiorców.

Za godny rozważenie pomysł, który choć w mniejszym stopniu niż film, ale jednak przyczyniłby się do wzrostu popularności i tym samym obecności Wojciecha Korfanteo w przestrzeni publicznej, uważamy emisję serii banknotów kolekcjonerskich Narodowego Banku Polskiego, których motywem przewodnim byłoby „ojcowie polskiej niepodległości 1918 roku”. Józef Piłsudski jest już bohaterem aż czterech takich banknotów, wyemitowanych na przestrzeni lat 2008–2020. Ignacy Jan Paderewski też ma taki oryginalny banknot, który do kolekcjonerów trafił w 2019 roku. I na tym koniec. A szkoda, gdyż można sobie wyobrazić, że w kolejnych latach na banknotach pojawią się Wincenty Witos, Ignacy Daszyński, Józef Haller i naturalnie Wojciech Korfanty.

Ponadto nigdy za wiele dobrych pomników, które w przestrzeni publicznej należą do najbardziej trwałych elementów budujących wizerunek postaci

¹⁶² Głosowanie w tej sprawie odbyło się 13 lipca 2023 r. https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/komunikat.xsp?documentId=470DB997878B521CC12589FD003E50E2&symbol=M_WYDARZENIA_KOMUNIKAT (dostęp: 31.07.2023).

¹⁶³ B. Szmatoch, J. Krzyk, *Korfanty. Silna bestia*, Katowice 2020.

czy wydarzeń. W tym kontekście warto jeszcze raz przywołać jakże trafne słowa Prymasa Stefana Wyszyńskiego – *Gdy gaśnie pamięć ludzka, dalej mówią kamienie.*

W ramach zakończenia

Podsumowując dotychczasowe rozważania należy podkreślić, że Wojciech Korfanty to postać pod wieloma względami szczególna w najnowszej historii Górnego Śląska i Polski. Polityk szykanowany i zwalczany w kaiserowskich Niemczech i sanacyjnej Drugiej Rzeczypospolitej, działacz rugowany z kart dziejów przez nazistów podczas hitlerowskiej okupacji i komunistów w czasach PRL. Pomimo tych wieloletnich przeciwności od kilku dekad W. Korfanty odzyskuje należne mu miejsce w szeroko pojętej przestrzeni publicznej, na którą to obecność istotny wpływ mają specjalne okolicznościowe uchwały parlamentarne ustanawiające patronów poszczególnych lat, tak jak w przypadku Wojciecha Korfanteo w odniesieniu do roku 2023, którego jest jednym z patronów ustanowionych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej.

BIBLIOGRAFIA

I. ŹRÓDŁA

Analiza liczby odsłon hasła „Wojciech Korfanty”, Wikipedia, https://pageviews.wmcloud.org/?project=pl.wikipedia.org&platform=all-access&agent=user&redirects=0&start=2015-07&end=2023-06&pages=Wojciech_Korfanty (dostęp: 28.07.2023).

Apel marszałka Bogusława Śmigielskiego i przewodniczącego Sejmiku Michała Czar-skiego, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, https://slaskie.pl/content/2996_2009-01-30 (dostęp: 25.07.2023).

Głosowanie nr 3 z dn. 22 lipca 2022 r. w sprawie przyjęcia uchwały o ustanowieniu roku 2023 Rokiem Wojciecha Korfanteo, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/agent.xsp?symbol=klubdecglos&IdGlosowania=58305&KodKlubu=Lewica&Decyzja=Wstrzym> (dostęp: 30.06.2023).

Głosowanie w Senacie odbyło się sześć dni później, tj. 18 maja 2023 r., za przyjęciem ustawy zagłosowali wszyscy obecni senatorowie, czyli 98 osób. Ustawa o ustanowieniu Narodowego Dnia Powstań Śląskich, Senat Rzeczypospolitej Polskiej X kadencja, <https://www.senat.gov.pl/sklad/senatorowie/szczegoly-glosowania,477,10,10.html> (dostęp: 30.06.2023).

- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 maja 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, M.P. 24 maja 2021 poz. 483, art. 33a.
- Obwieszczenie Marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 21 sierpnia 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej – Regulamin Senatu, M.P. 5 września 2018 poz. 846.
- Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Kultury i Środków Przekazu IX Kadencji Sejmu RP (nr 100) 12 maja 2022 r., Kancelaria Sejmu. Biuro Komisji Sejmowych, s. 9, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/175AE89C2BF351D0C125884B-00433C72/%24File/0259309.pdf> (dostęp: 30.06.2023).
- Poselski projekt uchwały w sprawie ustanowienia roku 2023 Rokiem Wojciecha Korfanteo, druk nr 2229, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2229> (dostęp: 22.07.2023).
- Poselski projekt uchwały w sprawie ustanowienia roku 2024 Rokiem Wincentego Witosa 9 maja 2023 r. został skierowany do I czytania w Komisji Kultury i Środków Przekazu, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=3202> (dostęp: 7.07.2023).
- Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 maja 1997 r. o nadaniu orderu, M.P. 1997 nr 45 poz. 442.
- Projekt uchwały Sejmu RP w sprawie ustanowienia roku 2024 Rokiem Wincentego Witosa, druk 3202, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/FE43441D77A02104C12589AA0036BF31/%24File/3202.pdf> (dostęp: 7.07.2023).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz.U. 2017, poz. 356.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia, Dz.U. 2018, poz. 467.
- Sprawozdanie Komisji o przedstawionym przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projekcie ustawy o ustanowieniu Narodowego Dnia Powstań Śląskich (druki nr 2222 i 2227), Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/agent.xsp?symbol=glosowania&NrKadencji=9&NrPosiedzenia=54&NrGlosowania=8> (dostęp: 30.06.2023).
- Sprawozdanie Stenograficzne z 59. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 20 lipca 2022 r. (pierwszy dzień obrad). Punkt 7. porządku dziennego: Sprawozdanie Komisji Kultury i Środków Przekazu o poselskim projekcie uchwały w sprawie ustanowienia roku 2023 Rokiem Wojciecha Korfanteo, Sejm Rzeczypo-

spolitej Polskiej IX kadencji, s. 88, https://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter9.nsf/0/9E-EAE31EF0B3E371C125888600051F93/%24File/59_a_ksiazka_bis.pdf#%5B%7B%22num%22%3A272%2C%22gen%22%3A0%7D%2C%7B%22name%22%3A%22FitR%22%7D%2C-459%2C-9%2C1055%2C845%5D (dostęp: 30.06.2023).

Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr III/26/I/2008 z dnia 2 lipca 2008 r. w sprawie ogłoszenia roku 2009 Rokiem Wojciecha Korfantego, Goleiszów, załącznik nr 55 do Protokołu nr XXVII/09, BIP, https://goleszow.bip.net.pl/?p=document&action=show&id=5150&bar_id=2704 (dostęp: 25.07.2023) i inne.

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 lipca 2018 r. w sprawie ustanowienia roku 2019 Rokiem Powstań Śląskich, M.P. z 2018 r. poz. 730.

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 lipca 2022 r. w sprawie ustanowienia roku 2023 Rokiem Wojciecha Korfantego, M.P. z 2022 r. poz. 734.

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 lipca 2022 r. w sprawie ustanowienia roku 2023 Rokiem Wojciecha Korfantego, M.P. 2 sierpnia 2022 r. poz. 734, Internetowy System Aktów Prawnych (ISAP), <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20220000734/O/M20220734.pdf> (dostęp: 28.06.2023).

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Kancelaria Sejmu RP, M.P. 1992 nr 26 poz. 185, art. 33a.

Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 grudnia 2020 r. ustanawiająca rok 2021 Rokiem Powstań Śląskich, M.P. z 2020 r. poz. 1127.

Ustawa z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach, Dz.U.2022.1031 t.j. Wersja od: 16 maja 2022 r.

II. PROGRAMY STUDIÓW WYŻSZYCH

„Historia w mediach i administracji”, UMK, https://www.historia.umk.pl/panel/wp-content/uploads/PS_H_I_15-16.pdf (dostęp: 23.07.2023).

„HiT 40+ Historia i Teraźniejszość”, UO, <http://historia.uni.opole.pl/wp-content/uploads/2015/03/Program-studi%C3%B3w-HiT-40-.pdf> (dostęp: 30.06.2023).

„Popularyzacja historii z elementami dziennikarstwa”, UW, https://historia.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2021/04/program_specjalizacji_popularyzatorskiej_na_ii_stopniu.pdf (dostęp: 23.07.2023).

III. OPRACOWANIA

Białokur M., *Powstania śląskie we współczesnej kulturze popularnej i przestrzeni publicznej*, [w:] *Powstania śląskie. Polityka – historia – pamięć*, red. M. Kopczyński, B. Kuświk, Warszawa–Opole 2021, s. 247–263.

Dec-Pustelnik S., *Problem zmienności pamięci zbiorowej a media/nośniki pamięci*, „Colloquia Anthropologica et Communicativa” 2018, t. 11, s. 107–119.

Dmitrów R., *Popiersie Korfantego stanie w Opolu*, „Nowa Trybuna Opolska”, nr 155 z 6.07.2023, s. 1–2.

- Echa uroczystości obchodu 25-letniego jubileuszu parlamentarnej pracy Wojciecha Korfatego, Siemianowice 10 czerwca 1928*, „Polonia” (dodatek ilustrowany), nr 173 z 24.06.1928.
- Fic M., *Historia w muzyce rozrywkowej (na przykładzie polskiej muzyki rockowej i hip-hopowej)*, [w:] *Historia w przestrzeni publicznej*, red. J. Wojdon, Warszawa 2018, s. 470–471.
- Kowalewski M., *Zmiany na cokołach. Uwagi o funkcjach pomników w przestrzeni publicznej miasta*, „Obóz. Problemy narodów byłego obozu komunistycznego” 2007, nr 49, s. 125–137.
- Krzyżanowska N., *Dyskurs (nie)pamięci w przestrzeni miasta*, „Studia Socjologiczne” 2016, nr 1, s. 127–154.
- Lewandowski J.F., *Wojciech Korfanty*, Warszawa 2013.
- Linek B., *Pamięć powstań śląskich i plebiscytu*, [w:] *Powstania śląskie. Polityka. Historia. Pamięć*, red. M. Kopczyński, B. Kuświk, Opole–Warszawa 2021, s. 226–245.
- Lipońska-Sajdak J., *Korfanty w anegdocie*, Katowice 2009.
- Maroń G., *Uchwały okolicznościowe Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w polskim porządku prawnym*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2014, nr 3, s. 34–49.
- Maroń G., *Uchwały okolicznościowe Senatu w polskim porządku prawnym*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2014, nr 3, s. 253–273.
- Nijakowski L.M., *Domeny symboliczne. O znaczeniu pomników w przestrzeni dominacji symbolicznej na przykładzie Śląska*, „Kultura i Społeczeństwo” 2001, nr 3–4, s. 81–104.
- Orzechowski M., *Wojciech Korfanty. Biografia polityczna*, Wrocław 1975.
- Roman Dmowski i jego współpracownicy, red. M. Białokur, M. Patelski, A. Szczepaniak, Toruń 2008.
- Szmatloch B., Krzyk J., *Korfanty. Silna bestia*, Katowice 2020.
- Tobiasz M., *Wojciech Korfanty*, Katowice 1947.
- Wallis A., *Socjologia przestrzeni*, Warszawa 1980.
- Wapiński R., *Roman Dmowski*, Lublin 1988; K. Kawalec, *Roman Dmowski*, Wrocław 2002.
- Węcki M., *Powstańcy śląscy*, [Warszawa] 2017.
- Węcki M., *Wojciech Korfanty*, [w:] *Słownik Powstań Śląskich*, red. M. Fic, R. Kaczmarek, t. 2: *II powstanie śląskie – sierpień 1920*, Katowice 2020, s. 391.
- Witos W., *Moje wspomnienia*, Warszawa 1981.
- Wyszyński S., *Kamienie wołać będą*, Warszawa 1984.

IV. NETOGRAFIA

145. *rocznica urodzin Wojciecha Korfatego*, Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, 20.04.2018, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/art,966,145-rocznica-urodzin-wojciecha-korfatego.html> (dostęp: 5.07.2023).
- AMC, *Grażynski i Wojciech Korfanty – przeciw i obok siebie*, Portal nettg.pl © 2023 Wydawnictwo Gospodarcze Sp. z o.o. DESIGNED BY PRZEMYSŁAW PIERSIAK,

- 12.06.2023, <https://nettg.pl/gornictwo/197265/michal-grazynski-i-wojciech-korfanty-przeciw-i-obok-siebie> (dostęp: 26.07.2023).
- Banknot polimerowy i srebrna moneta z okazji 550. rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika, Narodowy Bank Polski, data publikacji: 8.02.2023, <https://nbp.pl/banknot-polimerowy-i-srebrna-moneta-z-okazji-550-urodzin-mikolaja-kopernika/> (dostęp: 23.07.2023).
- Białokur M., *Powstania Śląskie we współczesnej kulturze*, playlista: Historia, Civitas Christiana w SoundCloud, <https://soundcloud.com/user-333522290/powstania-slaskie-we-wspolczesnej-kulturze?in=user-333522290/sets/historia> (dostęp: 5.07.2023).
- Bierwiazzonek K., Nawrocki T., *Miejska przestrzeń publiczna i jej znaczenie dla tożsamości miasta i jego mieszkańców. Na przykładzie miast śląskich*, EUROREG, 29.05.2014, https://www.euroreg.uw.edu.pl/dane/web_euroreg_seminary_files/667/prof_nawrocki_dr_bierwiazzonek_miejska_przestrzen_publiczna_29.05.14.pdf (dostęp: 3.07.2023).
- Borówka T., *Wojciech Korfanty i Katowice. Co miasto mu zawdzięcza i co łączy z nim wybitnego Ślązaka, Polaka i polityka*, blog – Ślązak, 4.09.2022, <https://www.slazag.pl/wojciech-korfanty-i-katowice-co-miasto-mu-zawdzięcza-i-co-łączy-z-nim-wybitnego-slazaka-polaka-i-polityka> (dostęp: 26.07.2023).
- bsz, *Rok Wojciecha Korfantego na Śląsku*, Nauka w Polsce, 2.02.2009, <https://naukawpolsce.pl/aktualnosci/news%2C358633%2Crok-wojciecha-korfantego-na-slasku.html> (dostęp: 4.07.2023).
- Bytomianie pamiętają o Wojciechu Korfantym. Sesja popularnonaukowa w 150. rocznicę urodzin Wojciecha Korfantego*, Urząd Miejski w Bytomiu, 23.04.2023, <https://www.bytom.pl/aktualnosci/index/Bytomianie-pamietaja-o-Wojciechu-Korfantym/idn:39444> (dostęp: 26.07.2023).
- Cieszyn. Rajza z Korfantym*, Instytut Myśli Politycznej im. Wojciecha Korfantego, <https://instytutkorfantego.pl/rajza-z-korfantym/rajza-z-korfantym-w-cieszynie/> (dostęp: 28.07.2023).
- Gra terenowa geocaching „Wojciech Korfanty – w poszukiwaniu polskości”*, Instytut Śląski w Opolu, <https://instytutslaski.pl/nowosci/%f0%9f%8c%9f-gra-terenowa-geocaching-wojciech-korfanty-w-poszukiwaniu-polskosci/> (dostęp: 28.07.2023).
- Katowice, grób Wojciecha Korfantego*, Miejsca pamięci narodowej, <http://www.miejscapamiecinarodowej.pl/index.php/slaskie/174-katowice-grob-wojciecha-korfantego> (dostęp: 25.07.2023).
- Kloc K., *Różnymi ścieżkami ku Niepodległej szli. Ojcowie Polski Odrodzonej*, serwis Polska. Stulecie odzyskania niepodległości. Niepodległa, <https://niepodlegla.gov.pl/o-niepodleglej/roznymi-sieczkami-ku-niepodleglej-szli-ojcowie-polski-odrodzonej/> (dostęp: 6.07.2023).
- Kołakowska D., *Awantura po wypowiedzi Kaczyńskiego o ślązakach*, „Rzeczpospolita” 03.04.2011, <https://www.rp.pl/polityka/art14621261-awantura-po-wypowiedzi-kaczynskiego-o-slazakach> (dostęp: 22.07.2022).

- Korfantów. Kronika miasta*, Urząd Miejski w Korfantowie, <https://korfantow.pl/4866/2556/kronika-miasta-korfantow-i-polowa-xx-wieku.html> (dostęp: 5.07.2023).
- Korfanty trafił do serc. W sobotni wieczór Plac Sejmu Śląskiego w Katowicach wypełnił się publicznością do ostatniego miejsca*, ŚLĄSKIE, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, 22.08.2009, https://slaskie.pl/content/3409_2009-08-22 (dostęp: 4.07.2023).
- Krzyk J., *Rząd PiS traktuje Ślązaków jak gorszy sort. Powinien przeczytać „Syzyfowe prace”*, „Gazeta Wyborcza” (e-wydanie) 08.03.2021, <https://katowice.wyborcza.pl/katowice/7,35063,26861317,rzad-pis-traktuje-slazakow-jak-gorszy-sort-powinien-przeczytac.html> (dostęp: 22.07.2023) i in.
- Lach E., Kowalczyk A., *Uczczono 81. rocznicę śmierci Wojciecha Korfantego*, Telewizja Polska S.A Katowice, 17.08.2020, <https://katowice.tvp.pl/49443130/uczczono-81-rocznice-smierci-wojciecha-korfantego> (dostęp: 5.07.2023).
- Lande J., *Piękna seria znaczków Poczty Polskiej z bohaterami polskiej niepodległości*, Historia.org.pl, 12.11.2018, <https://historia.org.pl/2018/11/12/piekna-seria-znaczkow-z-z-bohaterami-polskiej-niepodleglosci/> (dostęp: 5.07.2023).
- Maćkowski W., *Piekary Śląskie pamiętają o Wojciechu Korfantym* (galeria foto), serwis miasta Piekary Śląskie, 20.04.2023, <https://piekary.pl/piekary-slaskie-pamietaja-o-wojciechu-korfantym/> (dostęp: 26.07.2023).
- MAW, *Wrocław: Wojciech Korfanty ma swój pomnik*, „Gazeta Wrocławska” 11 listopada 2014, <https://gazetawroclawska.pl/wroclaw-wojciech-korfanty-ma-swoj-pomnik-zdjecia/ar/3641374> (dostęp: 25.07.2023).
- mdk, *Wojciech Korfanty – pionier myśli chrześcijańsko-społecznej w polityce polskiej*, tekst pochodzi z kwartalnika „Civitas Christiana” nr 2, kwiecień-czerwiec 2023, Instytut Myśli Polskiej Wojciecha Korfantego, 26.04.2023, <https://instytutkorfantego.pl/blog/szlakiem-korfantego/> (dostęp: 28.07.2023).
- Multimedialna lekcja historii na Placu Sejmu Śląskiego*, Tauron Polska Energia, 14.08.2019, <https://media.tauron.pl/pr/456517/multimedialna-lekcja-historii-na-placu-sejmu-slaskiego> (dostęp: 5.07.2023).
- Mural upamiętnił bohaterów powstań śląskich*, (pap) Telewizja Polska S.A Katowice, 15.06.2021, <https://katowice.tvp.pl/54355849/mural-upamietnil-bohaterow-powstan-slaskich> (dostęp: 5.07.2023).
- Mural w Opolu*, Biuro „Niepodległa”, <https://niepodlegla.gov.pl/wydarzenia/mural-w-opolu/> (dostęp: 26.07.2023).
- Na skrzydłach Rapsodii*, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, 31.08.2019, https://powstania.slaskie.pl/images/rapsodia/content/na-skrzydloch-rapsodii_20190901161327.html (dostęp: 4.07.2023).
- Nowak D., *Piekary Śląskie: Tablica pamiątkowa poświęcona Korfantemu zostanie uroczystie odsłonięta*, serwis Śląskie nasze miasto, 17 września 2009, <https://slaskie.naszemiasto.pl/piekary-slaskie-tablica-pamiatkowa-poswiecona-korfantemu/ar/c1-3020430> (dostęp: 26.07.2023).

- Odślonięcie pomnika Wojciecha Korfatego w Warszawie – 25 października 2019* (zdjęcia), IPN, <https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/80187,Odsloniecie-pomnika-Wojciecha-Korfatego-w-Warszawie-25-pazdziernika-2019.html> (dostęp: 25.07.2023).
- Odślonięcie pomnika Wojciecha Korfatego*, oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej, 25.10.2019, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-odsloniecie-pomnik-wojciech-korfanty,1541> (dostęp: 26.07.2023).
- Odślonięcie pomnika Wojciecha Korfatego*, Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, 25.10.2019, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-odsloniecie-pomnik-wojciech-korfanty,1541> (dostęp: 25.07.2023).
- Odślonięcie pomnika Wojciecha Korfatego*, Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, 25.10.2019, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/prezydent-odsloniecie-pomnik-wojciech-korfanty,1541> (dostęp: 25.07.2023).
- Ojcowie Niepodległości*, nasze miasto – Bydgoszcz, <https://bydgoszcz.naszemiasto.pl/w-bydgoszczy-odslonieto-tablice-upamietniajace-ojcow/ga/c1-7517649/zd/50582521> (dostęp: 26.07.2023).
- Ojcowie Niepodległości*, Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.prezydent.pl/multimedia/wideo/ojcowie-niepodleglosci,827> (dostęp: 30.06.2023).
- Ojcowie Niepodległości. Wystawy*, IPN, <https://ipn.gov.pl/pl/edukacja-1/wystawy/43988,Ojcowie-Niepodleglosci.html> (dostęp: 27.07.2023).
- Pachelska K., *Katowice: Nowy spektakularny mural z mężczyzną z wąsem. Znacze?*, nasze miasto – Katowice, 10.10.2018, <https://katowice.naszemiasto.pl/katowice-nowy-spektakularny-mural-z-mezczyzna-z-wasem/ar/c13-4834661> (dostęp: 26.07.2023).
- Pamięci Wojciecha Korfatego...*, Portal nettg.pl © 2023 Wydawnictwo Gospodarcze Sp. z o.o. DESIGNED BY PRZEMYSŁAW PIERSIAK, <https://nettg.pl/tmp/uploads/images/2020-12/crop-1200-800/1607087493-wojciechkorfantytablica.jpg> (dostęp: 26.07.2023).
- Plakat powstańczy i wlepka na zderzak*, <https://instytutslaski.pl/nowosci/odbierz-powstanczy-plakat-i-wlepke-na-zderzak/>
- Poczta Polska: 2 maja w obiegu znaczek z wizerunkiem Wojciecha Korfatego*, serwis Polska. Stulecie odzyskania niepodległości. Niepodległa, 30.04.2021, <https://niepodlegla.dzieje.pl/wydarzenie/poczta-polska-2-maja-w-obiegu-znaczek-z-wizerunkiem-wojciecha-korfatego> (dostęp: 5.07.2023).
- Pomnik Wojciecha Korfatego w Katowicach*, Odkrywca Turystyka, <https://odtur.pl/atrakcje/katowice-pomnik-wojciecha-korfatego-w-katowicach-19882.html> (dostęp: 25.07.2023).
- „*Powstaniec Śląski*” – *specjalny pociąg Kolei Śląskich*, Koleje Śląskie Sp. z o.o., <https://www.kolejeslaskie.com/powstaniec-slaski-specjalny-pociag-kolei-slaskich/> (dostęp: 6.07.2023).
- Powstania śląskie we współczesnej przestrzeni publicznej*, <https://e-civitas.pl/pl/historia/dr-hab-marek-bialokur-powstania-slaskie-we-wspolczesnej-kulturze> (dostęp: 31.07.2023).

- Quiz wiedzy o Wojciechu Korfantym, Instytucja Filmowa Silesia Film, <https://silesiafilm.com/aktualnosci/wydarzenia/quiz-wiedzy-o-wojciechu-korfantym/> (dostęp: 26.07.2023).
- Rosenbaum S., Węcki M, *Ślązak i Polak Wojciech Korfanty (187-1939)*, IPN – Przystanek historia, 16.08.2022, <https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/wojciech-korfanty/57939,Slazak-i-Polak-Wojciech-Korfanty-18731939.html> (dostęp: 3.07.2023).
- Różnymi ścieżkami ku Niepodległej szli. Ojcowie Polski Odrodzonej, Biuro Programu Niepodległa, <https://niepodlegla.gov.pl/o-niepodleglej/roznymi-sciezkami-ku-niepodleglej-szli-ojcowie-polski-odrodzonej/> (dostęp: 30.06.2023).
- Rudnik C., *Setną rocznicę wybuchu I Powstania Śląskiego uczczono w Godowie m.in. rekonstrukcją bitwy*, „Zwroty”, Czeski Cieszyn, 21.08.2019, <https://zwrot.cz/2019/08/rekonstrukcja-bitwy-odsloniecie-pomnika-i-spektakl-muzyczny-byly-glownymi-punktami-programu-obchodow-setnej-rocznicy-wybuchu-i-powstania-slaskiego-w-godowie/> (dostęp: 5.07.2023).
- Rygus P., *Pomniki Wojciecha Korfantego w przestrzeni śląskich miast*, Instytut Myśli Polskiej im. Wojciecha Korfantego, <https://instytutkorfantego.pl/aktualnosci/pomniki-wojciecha-korfantego-w-przestrzeni-slaskich-miast/> (dostęp: 3.07.2023).
- Rygus P., *Szlakiem Korfantego – tablice upamiętniające ważne wydarzenia z życia Wojciecha Korfantego*, Instytut Myśli Polskiej Wojciecha Korfantego, <https://instytutkorfantego.pl/blog/szlakiem-korfantego/> (dostęp: 28.07.2023).
- Samochód pancerny Korfanty*, serwis ResponseEce, [https://www.o.pisz.pl/Korfanty_\(samoch%C3%B3d_pancerny\)](https://www.o.pisz.pl/Korfanty_(samoch%C3%B3d_pancerny)) (dostęp: 27.07.2023).
- Sanecki T., *Pozostała po nim tylko pamiątkowa tablica*, mój historyczny blog, 27.09.2019, <http://mojhistorycznyblog.pl/pozostala-po-nim-tylko-pamiatkowa-tablica> (dostęp: 26.07.2023).
- Stulecie odzyskania przez Polskę niepodległości – Wojciech Korfanty*, NBP, 5.11.2019, <https://nbp.pl/banknoty-i-monety/monety-okolicznosciowe/katalog/stulecie-odzyskania-przez-polske-niepodleglosci-wojciech-korfanty/> (dostęp: 23.07.2023).
- Tablica ozdobiona płaskorzeźbą głowy Wojciecha Korfantego, Poznań, ul. Fredry 8a*, IPN – mapy pamięci, <https://mapypamieci.ipn.gov.pl/mp/index/r65034075,Tablica-ozdobiona-plaskorzezba-glowy-Wojciecha-Korfantego.html> (dostęp: 26.07.2023).
- Tablica pamiątkowa Korfanty Wojciech w Katedrze Chrystusa Króla w Katowicach*, @-encyklopedia, https://silesia.edu.pl/index.php/Plik:Korfanty_katedra1.jpg (dostęp: 26.07.2023).
- Tablica pamiątkowa Wojciecha Korfantego – Warszawa*, serwis Pamiętaj Skąd Jesteś, <https://pamietajskadjestes.pl/uploads/places/mazowieckie/warszawa/tablica-pamiatkowa-wojciecha-korfantego-1534504327/photo-1-1534504387.jpg> (dostęp: 5.07.2023).
- Tablica upamiętniająca Wojciecha Korfantego w Bytomiu (foto)*, serwis Odkrywca Turystyka, <https://odtur.pl/atracje/bytom-tablica-upamietniajaca-wojciecha-korfantego-w-bytomiu-42985.html> (dostęp: 26.07.2023).

- Tablica upamiętniająca Wojciecha Korfanteo w Katowicach*, Odkrywcza Turystyka, <https://odtur.pl/atracje/katowice-tablica-upamietniajaca-wojciecha-korfanteo-w-katowicach-45822.html> (dostęp: 26.07.2023).
- Tomalik M., *Muzyczny hołd. Powstańcy śląscy w walce o polskość Śląska*, Telewizja Polska S.A Katowice, 31.08.2019, <https://katowice.tvp.pl/44182029/muzyczny-hold-powstancy-slascy-w-walce-o-polskosc-slaska> (dostęp: 5.07.2023).
- Tomalik M., *Śląsk uczcił pamięć Wojciecha Korfanteo w 148. rocznicę urodzin*, Telewizja Polska S.A Katowice, 20.04.2021, <https://katowice.tvp.pl/53397370/wojciech-korfanty-uczczono-148-rocznice-urodzin> (dostęp: 5.07.2023).
- U honorowanie ojców niepodległości w parku Jordana*, serwis miasta Kraków, 13.11.2018, https://www.krakow.pl/aktualnosci/225017,33,komunikat,uhonoruja_ojcow_niepodleglosci_w_parku_jordana.html (dostęp: 26.07.2023).
- Węcki M., *Powstańcy śląscy*, Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2017, <https://katowice.ipn.gov.pl/download/81/274066/Powstancyslascypatroninaszchulicinternet.pdf> (dostęp: 5.07.2023).
- Wojciech Korfanty ma swoje miejsce we Wrocławiu* (zdjęcia). Tablica przed pomnikiem Wojciecha Korfanteo – foto, Radio Wrocław, 12.11.2014, <https://www.radiowroclaw.pl/articles/view/38778/Wojciech-Korfanty-ma-swoje-miejsce-we-Wroclawiu#RWGallery-11> (dostęp: 25.07.2023).
- Wojciech Korfanty patronem uczelni*, Akademia Górnośląska im. Wojciecha Korfanteo w Katowicach, <https://www.gwsh.pl/rok-wojciecha-korfanteo.html> (dostęp: 26.07.2023).
- Wojdon J., *Pamięć w edukacji historycznej. Od teorii do praktyki szkolnej*. cz. 2, s. 10, Komitet Organizacyjny XX PZHP, serwis UMCS, <http://xpxzhp.umcs.lublin.pl/Referaty/Joanna%20Wojdon,%20PAMI%C4%98%C4%86%20W%20EDUKACJI%20HISTORYCZNEJ.pdf> (dostęp: 6.07.2023).
- Wyrwani życiu*, felieton promujący koncert, YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=k3BrEWokO7s> (dostęp: 27.07.2023).
- „Wyrwani życiu” – koncert plenerowy w 100. rocznicę zakończenia I powstania śląskiego, Silesia Kultura, <https://www.silesiakultura.pl/r/miasta/katowice/wyrwani-zyciu-koncert-w-100-rocznice-zakonczenia-i-powstania-slaskiego> (dostęp: 23.07.2023).
- Zasada M., *Pomnik Wojciecha Korfanteo w Warszawie zostanie odsłonięty po raz drugi. W końcu trafi na niego hasło „Syn Ziemi Śląskiej”*, „Dziennik Zachodni”, 16.04.2021, <https://dziennikzachodni.pl/pomnik-wojciecha-korfanteo-w-warszawie-zostanie-odsloniety-po-raz-drugi-w-koncu-trafi-na-niego-haslo-syn-ziemi-slaskiej/ar/c1-15565558> (dostęp: 4.07.2023).
- Zasada M., *Tak ma wyglądać pomnik Wojciecha Korfanteo w Warszawie. Bo w Polsce nigdy nie stanął na piedestale*, „Dziennik Zachodni”, 19 października 2018, <https://dziennikzachodni.pl/tak-ma-wygladac-pomnik-wojciecha-korfanteo-w-warszawie-bo-w-polsce-nigdy-nie-stanal-na-piedestale/ar/13601490> (dostęp: 25.07.2023).
- Ziemniarska M., *Bój o Śląsk Opolski na dużym ekranie. Kolejna produkcja TVP3 Opole*, Telewizja Polska S.A Opole, 3.11.2021, <https://opole.tvp.pl/56736288/boj-o-slask-opolski-na-duzym-ekranie-kolejna-produkcja-tvp3-opole> (dostęp: 3.07.2023).

V. FILMY

- Blisko, coraz bliżej*, Z. Chmielewski, 1982, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=123830> (dostęp: 26.07.2023).
- Człowiek z marmuru*, reż. Andrzej Wajda, 1976, CDA Premium, <https://www.cda.pl/video/799273493>
- Człowiek z żelaza*, reż. Andrzej Wajda, 1981, CDA Premium, <https://www.cda.pl/video/781992897>
- Drugi wolności*, M. Migas, 2018, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=1244674> (dostęp: 26.07.2023).
- Gdy nad Anną gorzało niebo*, reż. R. Dobrzyński, 1981, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=124074> (dostęp: 26.07.2023).
- Korfanty 1873-1939*, reż. A. Fudała, M. Muzyczuk (jako realizatorzy), 2019, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=1253224> (dostęp: 26.7.2023).
- Najdłuższa nowoczesnej Europy*, J. Szkwiertnia, 1979-1981, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=123487> (dostęp: 26.07.2023).
- Polonia Restituta*, reż. B. Poręba, 1982, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=123991> (dostęp: 26.07.2023).
- Porucznik Robert Oszek. Bohater Niepodległej*, S. Skrzypczak, 2021, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=1260440> (dostęp: 26.07.2023).
- Powrót do Polski*, reż. P. Pitera, 1988, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=123359> (dostęp: 26.07.2023).
- Rodzinna opowieść o Wojciechu Korfantym*, reż. Z. Konieczny, 1991, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=4215799> (dostęp: 26.7.2023).
- Sejm wybrał patronów roku 2024*, https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/komunikat.xsp?documentId=470DB997878B521CC12589FD003E50E2&symbol=M_WYDARZENIA_KOMUNIKAT (dostęp: 31.07.2023).
- Śmieć Prezydenta*, reż. J. Kawalerowicz, 1977, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=12480> (dostęp: 26.07.2023).
- W pogardzie i chwale. Wojciech Korfanty*, dokument fabularyzowany, VOD TVP, <https://vod.tvp.pl/video/w-pogardzie-i-chwale-wojciech-korfanty,w-pogardzie-i-chwale-wojciech-korfanty,39248509> (dostęp: 5.07.2023).
- W pogardzie i chwale. Wojciech Korfanty*, reż. S. Skrzypczak, 2009, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=4223428> (dostęp: 26.7.2023).
- Wałęsa. Człowiek z nadziei*, reż. Andrzej Wajda, 2013, Dailymotion – serwis internetowy umożliwiający prezentację filmów, <https://www.dailymotion.com/video/x817snr>

- Wojciech Korfanty – filmowy portret ojca niepodległej*, serwis Polska. Stulecie odzyskania niepodległości. Niepodległa, <https://niepodlegla.gov.pl/o-niepodleglej/wojciech-korfanty-filmowy-portret-ojca-niepodleglej/> (dostęp: 6.07.2023).
- Wojciech Korfanty – filmowy portret ojca niepodległej*, serwis YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=K7c82U63Zxk> (dostęp: 28.07.2023).
- Zwycięstwo. Powstanie Wielkopolskie 1981–1919*, reż. T. Litowczenko, D. Wójcik-Skołimowska, 2020, Internetowa baza filmu polskiego – Film PL, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=1255394> (dostęp: 26.07.2023).

VI. INSTYTUCJE

- Akademia Górnośląska im. Wojciecha Korfantego w Katowicach, <https://www.gwsh.pl/> (dostęp: 6.07.2023).
- Instytut Myśli Polskiej im. Wojciecha Korfantego, <https://instytutkorfantego.pl/375-2/> (dostęp: 5.07.2023).
- Katowice Airport im. Wojciecha Korfantego, <https://www.katowice-airport.com/pl/nasze-lotnisko/patron-lotniska> (dostęp: 6.07.2023).
- Komisja Historii w Przestrzeni Publicznej, Polska Akademia Nauk, <https://knh.pan.pl/index.php/pl/komisjeknh/156-komisja-historii-w-przestrzeni-publicznej> (dostęp: 30.06.2023).
- Muzeum Czynu Powstańczego w Górze Św. Anny oddział Muzeum Śląska Opolskiego, <https://muzeum.opole.pl/muzeum-czynu-powstanczego/> (dostęp: 3.07.2023).
- Muzeum Historii Katowic, <https://www.mhk.katowice.pl/index.php/home/zbiory-dzialy/3-dzial-historii> (dostęp: 5.07.2023).
- Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach, <https://www.muzeumpowstanslaskich.pl/pl/o-muzeum/o-nas> (dostęp: 5.07.2023).
- Muzeum Śląska Opolskiego, <http://muzeum.opole.pl/o-muzeum/muzeum-czynu-powstanczego/> (dostęp: 3.07.2023).
- Muzeum Śląskie, <https://muzeumslaskie.pl/swiatlo-historii-gorny-slask-na-przestrzeni-dziejow/> (dostęp: 27.07.2023).
- Związek Górnośląski, <https://web.archive.org/web/20220815085535/https://www.zg.org.pl/imprezy/nagroda-im-wojciecha-korfantego> (dostęp: 6.07.2023).